

TARTU ÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Elliina Krutova

**IMMIGRANTIDE SUHTES HOIAKUID SELGITAVAD
TEGURID SKANDINAAVIA RIIKIDE NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: dotsent Eve Parts

Tartu 2015

Soovitan suunata kaitsmisele .....

(juhendaja allkiri)

Kaitsmisele lubatud “ ..... 2015. a

Majandusteooria õppetooli juhataja Raul Eamets

.....

(õppetooli juhataja allkiri)

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri)

SISUKORD

Sissejuhatus	5
1. Migratsiooni mõju ja hoiakute kujunemise teoreetilised alused	7
1.1. Migratsiooni mõiste defineerimine eri teoreetiliste käsitluste abil	7
1.2. Hoiakute kujunemise alused ühiskonnas	11
1.3. Immigratsiooni mõju sihtriigi ühiskonnale	17
2. Immigrantidesse hoiakute selgitamine empiiriliste andmete järgi Skandinaavia riikide näitel	21
2.1. Andmete esmane analüüs	21
2.2. Hüpotheside testimine valitud muutujate alusel ja tulemuste interpreteerimine ...	28
Kokkuvõte	39
Viidatud allikad	42
Lisad	46
Lisa 1. Korrelatsioonianalüüsi tulemused	46
Lisa 2. Regressioonianalüüsi tulemused küsimuste 1–6 vastuste osas Taani puhul	50
Lisa 3. Regressioonianalüüsi tulemused küsimuste 1–6 vastuste osas Taani puhul pärast statistiliselt ebaoluliste muutujate elimineerimist	52
Lisa 4. Regressioonianalüüsi tulemused küsimuste 1–6 vastuste osas Rootsi puhul	54

Lisa 5. Regressioonianalüüsi tulemused küsimuste 1–6 vastuste osas Rootsi puhul pärast statistiliselt ebaoluliste muutujate elimineerimist	56
Lisa 6. Regressioonianalüüsi tulemused küsimuste 1–6 vastuste osas Soome puhul	58
Lisa 7. Regressioonianalüüsi tulemused küsimuste 1–6 vastuste osas Soome puhul pärast statistiliselt ebaoluliste muutujate elimineerimist.....	59
Lisa 8. Regressioonianalüüsi tulemused küsimuste 1–6 vastuste osas Norra puhul.....	62
Lisa 9. Regressioonianalüüsi tulemused küsimuste 1–6 vastuste osas Norra puhul pärast statistiliselt ebaoluliste muutujate elimineerimist	64
Summary	66

SISSEJUHATUS

Inimeste rahvusvaheline mobiilsus aina kasvab ning populaarsemad sihtriigid puutuvad kokku raskustega oma rände- ja integratsioonipoliitika arendamises. Etniliselt ja kultuuriliselt mitmekesistes riikides on soodsad tingimused majanduse arenguks, samal ajal esineb aga oht pingete ees erineva etnilise taustaga inimeste vahel. Selline olukord on tõuketeguriks välismaistele investoritele ja kõrgelt kvalifitseeritud töötajatele, mis mõjutab negatiivselt riigi äritegevust ning majandust üldiselt. Samuti läbi hääletamise valib rahvas need poliitilised üksused, mille seisukoht ja tegevusplaan on lähedane valijate enda arvamuse ja meelestatusega. Seega on riigi elanikkude suhtumisel migratsiooni võimalus mõjutada riigi poliitilist ning majanduslikku olukorda olulisel määral. Sellel põhjusel on inimeste hoiakute analüüs immigrantide suhtes oluline, et arendada riikide rände- ja integratsioonipoliitikat ning seeläbi toetada majanduse arengut. See on ka osaliselt põhjuseks, miks teadusuuringute arv on viimaste aastate vältel selles valdkonnas kasvanud.

Antud bakalaureusetöö keskendub inimeste suhtumisele immigrantidesse ning seda kujundavatele ja mõjutavatele faktoritele. Vaatluse alla on võetud ühed populaarsematest Euroopa vastuvõtvatest riikidest: Soome, Rootsi, Norra ja Taani. Töö eesmärgiks on välja selgitada ühiskonna hoiakuid immigrantide suhtes kujundavaid tegureid. Selleks püstitab autor järgmiseid uurimisülesandeid:

- migratsiooni põhjuste selgitamine teoreetilise käsitluse alusel
- inimeste suhtumist immigrantidesse selgitavate tegurite analüüs
- immigratsiooni mõju ühiskonnale välja toomine
- empiiriliste andmete ja analüüsi metoodika kirjeldamine
- Skandinaavia riikide küsitlusest saadud andmete analüüs
- Skandinaavia riikides hoiakuid immigrantide suhtes mõjutavate tegurite selgitamine

Töö teoreetilise osa alguses vaadeldakse immigratsiooni kui tervikut, räägitakse inimeste levinumatest põhjustest migreerimiseks, nagu parema teenimisvõimaluse otsimine, varjupaiga taotlemine jm põhjused. Seejärel analüüsitakse hoiakute kujunemist teoreetilise käsitluse baasil ehk vaadeldakse inimeste suhtumise kujunemist psühholoogilisel tasandil. Teoreetilise osa lõpus aga vaadeldakse immigrantide ja nende suhtes kujunenud hoiakute mõju ühiskonnale kui tervikule. Selleks tuginetakse teemakohastele teoreetilistele teadusartiklitele ja teiste riikide näitel varasemalt läbiviidud uuringutele.

Empiiriline osa põhineb rahvusvahelisest küsitlusest saadud tulemuste analüüsil. Andmed pärinevad 2012. aastal Euroopa Sotsiaaluuringu (*European Social Survey*) poolt läbiviidud küsitlusest, kus arvamust immigratsioonist puudutavaid küsimusi on kokku kuus. Empiirilise osa esimeses peatükis on esitatud ülevaade küsitluse tulemustest ja vaatluse alla kuuluvate andmete olemusest. Järgnevalt kirjeldatakse uurimiseks valitud muutujate sisu, viiakse läbi regressioonanalüüs püstitatud mudeli alusel ja tuuakse tulemuste alusel välja, missugune tegur mõjutab hoiakut vaadeldud riikides. Lõpuks aga leitakse teooria osas kirjeldatud tegurite ja empiiriliste tulemuste vaheline seos ning tehakse järeldusi, mis on peamised arvamuse mõjutajad.

Käesoleva bakalaureusetöö märksõnad: hoiakud immigrantide suhtes, Euroopa Sotsiaaluuring, Skandinaavia riigid, hoiakuid mõjutavad tegurid, võrdlev analüüs.

1. MIGRATSIOONI MÕJU JA HOIAKUTE KUJUNEMISE TEOREETILISED ALUSED

1.1. Migratsiooni mõiste defineerimine eri teoreetiliste käsitluste abil

Enne kui rääkida inimeste suhtumisest immigrantidesse on vaja mõista immigrantide ja neid liikuma panevate jõudude olemust. Selleks vaatleme alguses migratsiooni kui teoreetilist terminit, selle erinevaid käsitlusi (erinevaid liike) ja läbi selle analüüsime immigrantide peamisi põhjuseid elukoha vahetamiseks. Arusaam indiviidi motiividest muuta oma harjumuspärasest elulaadi ning saada uue ühiskonna osaks aitab meil paremini analüüsida immigrandi ootuseid seoses uue keskkonnaga ning hinnata ka keskkonna mõju indiviidile.

Maailma arenemine toimub pidevalt, osaliselt tänu inimeste võimalusele vabalt ning eriliste raskusteta rännata. Migratsioon muutub aina lihtsamaks. Inimesed valivad enda soovidele ja võimalustele vastava elukoha väljaspool koduriiki. Ühiskonna kõrge mobiilsus on migratsiooni kasvu üks peamistest põhjustest. Kuid oluline on eristada mobiilsuse ja migratsiooni mõistet. Mobiilsus keskendub inimese liikumisele ühest piirkonnast teise või piirkonnasiseselt, mis tavaliselt ei kaasne elukoha vahetusega (nt pendelränne ehk inimese liikumine elukohast tööle ja tagasi) (Tassinopoulos, Werner 1998: 2). Migratsioon on aga indiviidi ruumiline liikumine, millega kaasneb elukohavahetus ning mis omakorda jaguneb veel sise- ja rahvusvaheliseks (ümberasumine riigi sees või välismaale), ning alaliseks ja ajutiseks migratsiooniks (püsiv või nt hooajaline elama-asumine) (Eamets, Philips 2004: 6).

Läbi aja on migratsiooni olemus ja inimesi ümber asuma panevaid põhjuseid uuritud erinevatelt vaatenurkadelt. Inimese teisse riiki kolimise eripõhjuste alusel sündis hulk

teooriaid eesmärgiga piiritleda sisserände mõistet ning jaotada migratsiooni liigid indiviidi tasandil. Teisiti öeldes, loodi teooriaid, uurimaks efektiivsemalt inimese soovi liikuda kaugemale ning leida elukoht uues riigis.

Hagen-Zanker (2008: 5) on oma töös välja pakkunud mõned viisid, jaotamaks migratsiooni teooriaid nende eripärade järgi. Üks võimalustest on jaotada migratsiooni teooriaid sõltuvalt analüüsi tasemest. Mikrotasandi teooriad põhinevad individuaalsetel rände otsustel, samal ajal kui makrotasandi omad vaatlevad ning seletavad kokkuvõtvalt migratsiooni trende. Meso- ehk kesktasandi käsitlused esinevad nii majapidamise kui ühiskonna tasandil.

Üheks tuntumatest teooriatest, mida on käsitletud paljud samateemalised tööd, on neoklassikaline migratsiooni teooria. See käsitleb migratsiooni nii maailma majandusarengu osana kui ka vaatleb migranti kui indiviidi, kes otsustab migreeruda tasuvusarvestuse alusel ehk liigub sinna, kus palk samal ametil on kõrgem. (*Ibid.*: 5) Sellest teoriast tulenevalt vaatleme keskmist immigranti kui suuremat sissetulekut otsivat indiviidi. Kaasaegsema teooria, mis vaidlustab osaliselt mõned neoklassikalise lähenemise eeldused, nimetuseks on uus migratsiooni majandusteadus (*New Economics of Migration*). Selle teooria peamine lähenemisviis seisneb selles, et otsused ümberasumiseks on tehtud mitte üksikute indiviidide, vaid suuremate inimüksuste, tavaliselt perede ja majapidamiste poolt. Ehk inimeste koostöö seisneb oodatud kasumi maksimeerimises ning riskide minimeerimises. (Massey *et al* 1993: 436) Ehk siinkohal võtame uurimise alla grupi, mis migreerub iga liikme heaolu parandamiseks. Ühte makrotasandi teooriatest võib välja tuua kui duaalset tööjõu teooriat, mis seletab peamiselt inimeste liikumist riigist riiki kui vastuvõtva riigi ajutise tõmbeteguri mõjutamise tulemust. Üheks selliseks tõmbeteguriks võib olla lihttööjõu nõudlus. Näiteks pakub riik immigrandi vaatenurgast paremini tasustatud töökohti madalalt kvalifitseeritud tööjõu jaoks. Samal ajal, kui kohalikud elanikud ei soovi töötada nende taseme jaoks liiga madala sissetulekuga töödel, on migrantid valmis neid töökohti täitma. (Hagen-Zanker 2008: 7) Tabelis 1 on esitatud üks jaotuse võimalustest ülalpool kirjeldatud ja teistest migratsiooni teooriatest analüüsi tasandite järgi.

Tabel 1. Analüüsi taseme järgi jaotatud migratsiooni teooriad

	Mikrotasand	Mesotasand	Makrotasand
Migratiooni põhjus	Isiklikud väärtused/soovid/ootused nt rikkus, elukvaliteedi parandamine jne	Kollektiivid/sotsiaalne võrgustik nt sotsiaalne sidusus	Makrotasandi võimaluste struktuur nt majanduslik struktuur (sissetuleku ja töö võimaluste diferentsiaalid)
Peamised teooriad	<ul style="list-style-type: none"> • Neoklassikaline mikro-migratsiooni teooria • Tõmbe- ja tõuketegurid • Käitumismudelid • Sotsiaalsete süsteemide teooria 	<ul style="list-style-type: none"> • Migratsiooni uus majandusteadus • Sotsiaalse kapitali teooria • Võrgu teooria • Kumulatiivne põhjuslikkus 	<ul style="list-style-type: none"> • Neoklassikaline makro-migratsiooni teooria • Duaalne töajõuturu teooria • Migratsioon kui süsteem • Maailma süsteemide teooria • Mobiilsuse siire

Allikas: Hagen-Zanker 2008: 5.

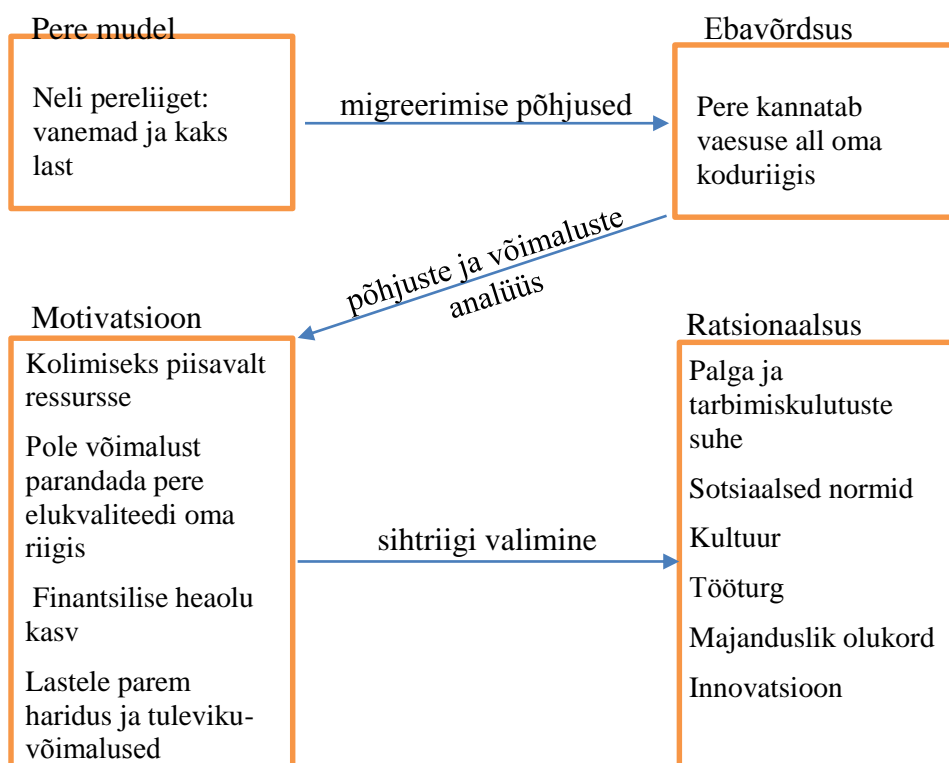
Peale ülalpool toodud teooriaid eksisteerib veel suur hulk teisi. Antud töö raames aga keskendutakse rohkem mikrotasandi käsitlusele ehk potentsiaalsetele otsustele migreeruda indiviidi tasandil. Kõige tavapärasemad ja kergesti seletatavad põhjused migreerimiseks olid välja pakutud Kumpikaite ja Zickute töös (2012: 388), nendeks on:

- **Pere migratsioon** - kujutab lihtsustatud mudelit perest, mis otsustab migreerida juhul, kui sellest saadud kogukasu on positiivne. Kusjuures pere optimaalne otsus ei pea olema parim iga pereliikme jaoks.
- **Suhteline ebavõrdsus** - tuleneb sotsiaalsest ebavõrdsusest. Vaesuses elavatel inimesetel on stiimul migreerimiseks suurem kui rikastel.
- **Motivatsiooni valikud** - koosneb neljast osast: võimalus – kas migratsioon on antud hetkel võimalik; motiiv – mis on migratsiooni peamine põhjus; ootused – usk, et kolimine aitab saavutada seotud eesmärgi (nt saada suuremat sissetulekut); stiimul – näiteks pered lastega on teadlikud sihtriigi heast haridussüsteemist.

- **Ratsionaalne ootus** – indiviid otsustab migreerida sinna, kus kasulikke faktorite summa on suurem. Otsust mõjutavad sellised tegurid, nagu sihtriigi sotsiaalsed ja kultuurilised normid, majapidamine, isiklikud võimalused.

Eelpool toodud käsitlused on koos tihedalt seotud ning neid on võimalik vaadelda nii ühtselt kui igaüht eraldi. Üheks sagedasemaks migreerumise põhjuseks võib lugeda tahet parandada oma pere majanduslikku olukorra, millest räägib ka esimene teooria. Siinkohal tuleb aga eristada kaht võimalust: kas kolib kogu pere või ainult üks pereliikmetest, kes välismaal töötades saadab teenitud raha koduriiki. Viimane variant tuleb tihti probleemina esile populaarsemates vastu võtvates riikides, millest räägitakse veidi põhjalikumalt järgmises peatükis. Kuid arvestame praegu esimest varianti ning vaatame, kuidas ülaltoodud neli teooriat töötavad koos. Joonisel 1 on esitatud üks viisidest, kuidas need teooriad võivad põhjendada otsust migreeruda ühe potentsiaalse juhtumi alusel.

Võtame aluseks keskmise pere, kus on töövõimelised vanemad ning kaks kooliealist last. Vanemad otsustavad, et perel on vaja kolida välismaale, kuna koduriigis pole neil võimalik oma eesmärgid saavutada (suurendada sissetulekut, suhtelisest vaesusest välja saada, laiendada karjäärivõimalusi jne). Samal ajal ei pea ootused ja eesmärgid igal pereliikmel olema ühised ega kolimise tulemus igaühe jaoks kasulik, nagu pere migratsiooni käsitlus väidabki. Põhiline, et summaarne kasu perele oleks suurem kui kasu otsusest kodumaale jääda. Siis aga kaalutakse kolimist tervikuna ehk siis võetakse arvesse rahalisi vahendeid selle teostamiseks ning seda, kas töökoht sihtriigis on juba kasvõi ühe vanema jaoks ootamas ning potentsiaalset elukoha võimalust perele. Samuti võetakse arvesse ka seda kui kiiresti tasub kolimine ennast ära. Järgnevalt aga üritab pere prognoosida oma majanduslikku olukorda pikaajalises perspektiivis näiteks selle alusel, missugune oleks vanemate teenitav netosissetulek, arvestades nende ametioskusi. Laste jaoks arvestatakse mugavat kooliskäimise võimalust ja hariduse kvaliteeti. Kogutud info alusel ning olles püstitanud kindlamad eesmärgid, valitakse mitmest potentsiaalsest sihtkohast üks, mille puhul kõikide tegurite summaarne kasulikkus (sissetulek, haridus, karjäärivõimalused, sotsiaalsed normid jne) on suurem alternatiivide omast.

Joonis 1. Kumpikaite ja Zickute teooriate koostöö ühe juhtumi alusel (Kumpikaite, Zickute 2012: 388, autori koostatud).

Sellised sünteesid erinevatest migratsioonipõhjuste tõlgendustest on vajalikud mitte ainult nendest paremaks arusaamiseks, vaid ka seetõttu, et pole võimalik luua üht universaalset käsitlust antud nähtuse analüüsiks. Sellepärast on paljud teemakohased uurimistööd migratsiooni teooriatest esitanud enda poolt koostatud integreeritud mudelid, näitamaks migratsiooni fenomeni keerulisust lihtsamal kujul.

1.2. Hoiakute kujunemise alused ühiskonnas

Võime alustada mõistest, mida on tihti käsitletud teemakohastes teadusallikates esimesena ning mis mängib olulist rolli pagulaste, varjupaiga taotlejate ja teiste immigrantide suhtes hoiakute mõistmiseks. Selleks on eelarvamus. See on laialdane kontseptsioon, mis on tihedalt seotud diskriminatsiooniga ja mille alampunktideks võib pidada

veel stereotüüpe ja rassismi. Eelarvamust defineeritakse kui „positiivset või negatiivset suhtumist, kohtlemine või tunne inimese vastu, mis kujuneb gruppi hoiakust ja uskumustest, kuhu indiviid kuulub“ (Jones 1997, viidatud Finney, Peach 2004: 29 vahendusel). Teisisõnu loob ühiskond üldist hoiakut saadava info alusel, millest kujuneb nii õiglane suhtumine immigrantidesse kui ka ebaõiglased stereotüübid. Seega baseerub antud käsitluse alusel isiku suhtumine immigrantidesse enamuse arvamusel. Kuid küsimus seisneb selles, kuidas ja mille alusel kujuneb positiivne või negatiivne eelarvamus sisserändajate suhtes. Zick, Küpper ja Hövermann (2011: 28) pakkusid välja kolm etappi, mille järgi kujuneb eelarvamus immigrantide suhtes: 1) kategoriseerimine, 2) stereotüübid ja 3) hinnang.

Kategoriseerimine on fundamentaalne kognitiivne protsess, mis on suuresti automatiseerunud ning kujundab indiviidi arusaama keskkonnast saadud informatsioonist. Me kategoriseerime meie ümbrust, eristame inimesi selle järgi, kas nad kuuluvad meie gruppi või mitte, sõltumata sellest, mis omadusi me kasutame oma ja võõrasgrupi defineerimiseks. Sõltuvalt situatsioonist võime klassifitseerida inimesi näiteks soo, vanuse või sotsiaalse staatuse järgi ning teises kontekstis jaotame neid kohalikeks elanikeks ja immigrantideks. Eelarvamuste kujunemine kategoriseerimise etapil nii baseerub kui keskendub alati kuuluvusgrupile. (Zick, Küpper, Hövermann 2011: 29)

Teise sammuna omistame me teistele omadusi selle järgi, mis gruppi nad kuuluvad, kujutades neid ette n-ö eraldi „tüüpidena“. Stereotüüpiseerimine hõlmab endasse üldistamist konkreetsest inimgrupist, andes selle kõikidele osalejatele identseid omadusi. Stereotüübid, mis eksisteerivad kultuuri alusel, on märkimisväärselt sarnased ning väga vastupidavad muutustele. Siin võime jälgida heterogeensuse ja homogeensuse mõju vastavalt grupisiseselt ja -väliselt: „meie hulka“ mittekuuluvad inimesed tunduvad olevat kõik sarnased, samal ajal kui „meie grupi“ liikmed on meie mõistes erinevad ja omapärased. Kuid erinedes esimesest etapist, ei toimu stereotüüpiseerimine automaatselt ning ei tähenda alati negatiivsete omaduste üldistamist. (Zick, Küpper, Hövermann 2011: 29)

Lõpuks jõuame eelarvamuste kujunemise viimase etapini. Pärast seda, kui oleme jaotanud inimesed gruppideks ning andnud neile üldistatavaid omadusi, hindame me neid positiivselt või negatiivselt. On iseenesestmõistetav, et ühiskond annab kohalikele elanikele positiivse ja sisserändajatele negatiivse hinnangu, mis võib olla põhjustatud soovist luua positiivset sotsiaalset identiteeti ja tõsta enesehinnangut. Sellele aitab kaasa näiteks immigrantide negatiivsete omaduste esiletoomine, mis poliitilises kontekstis võib tähendada natsionalismi teiste riikide kodanike vastu kohaliku ühiskonna maine tõstmiseks. Loomulikult on olemas ka positiivsed eelarvamused ja mitteüldistav suhtumine etniliselt erinevast inimgrupist (näiteks immigrandid arenenumatest riikidest on kõrgelt kvalifitseeritud ning toovad sihtriigile kasu), kuid on vähem uuritud negatiivse mõju puudumise tõttu. Probleemaatilised on sellised eelarvamused, mis esialgu tunduvad olevat positiivsed, kuid omavad negatiivseid tagajärgi. Lihtsaimaks näiteks on usk, et naised on rohkem emotsionaalsed ja mehed ratsionaalsed, mis ei pruugi olla kahjulik eraelu tasandil, kuid võib olla sotsiaalse diskriminatsiooni aluseks (nt inimese määramisel juhtivpositsioonile). (Zick, Küpper, Hövermann 2011: 30)

Eeltoodud etapid kirjeldavad eelarvamuse kujunemise protsessi, kuid ei analüüsi eelarvamuse allikaid. See viib meid teise faktorini, milleks on kättesaadav informatsioon. See jaguneb omakorda veel meedia infoallikatest ja inimestelt endilt saadavaks informatsiooniks. Viimase all mõeldakse tavalist igapäevast suhtlemist elanike vahel. Belgias läbiviidud uuringu raames selgitati välja, et üheks tähtsamaks faktoriks on vestlused naabrite vahel, mille kaudu jagavad inimesed omavahel teemakohaseid uudiseid ja kuulujutte (Blommaert et al 2003: 317). Samuti on tähtsaks infoallikaks sugulased ning lähedased sõbrad. Edastatava info täpsus mängib aga väikest rolli. Erinevus eelarvamuse ja infoallika kontseptide vahel seisnebki selles, et kui infoallika korrektsusest sõltub suhtumise õigus, siis eelarvamuslik faktor baseerub rohkem inimeste isiklikel arvamustel. Kuid eelarvamuste ja stereotüüpide barjääri pole nii raske ületada kui esialgu tundub. USA-s oli 2002. aastal korraldatud laialdane etnograafiline uuringu, kus vaatluse all oli kuus kogukonda üle kogu riigi. Eesmärgiks oli uurida nende igapäevast suhtlemist töökohal, pühapaikades, ühiskondlikes organisatsioonides ja teistes sotsiaalse interaktsiooni kohtades. Selgus, et erinevate etniliste gruppide vaheline distants on kergesti lühendatav läbi rutiinse omavahelise suhtlemise ja igapäevaste tegevuste. (Bach et al 2003, viidatud Finney, Peach 2004: 34 vahendusel)

Teiseks mõjutavaks infoallikaks, mis on väärt mainimist, on meedia. On ilmne, kui kergelt võib meedia mõjutada meie arvamust ja läbi selle meie igapäevast rutiini. Sõltuvalt informatsiooni korrektsusest, objektiivsusest ja selle edastamisviisist on sellel võimalus muuta ühiskonna uskumusi radikaalselt, rääkimata suhtumisest teistesse indiviididesse. Ideaalses olukorras peaks meedia peegeldama toimuvat nii nagu see tegelikkuses aset leiab ning võtma arvesse kõiki aspekte tasakaalustatult, kuid tihti edastavad määratud infokanalid piiritletud infot, seega vaid osalist ülevaadet olukorrast (Fryberg et al 2011: 3). Seega läbib esialgne infot määratud filtri enne, kui jõuab saajateni. Sellise filtri näiteks võib tuua uudiste päevakava koostamise protsessi. Selle ajal otsustatakse, mis peab olema infotarbijate jaoks tähtsam uudis ja mis vähem, pühendades vastavalt ühele uudisele rohkem tähelepanu ja aega kui teistele. Tulemusena peab ühiskond oma arvamusel põhinevaid probleeme rohkem aktuaalsemateks. See tähendab, et mistahes teema liigne kajastamine meediaallikates suurendab tõenäosust, et avalikkus võtab seda teemat oluliseks. (Dunaway, Abrajano, Branton 2007: 3)

Peale ühiskonna ja infoallikate mõju on tähtis arvestada ka indiviidi isiklike näitajaid. Paljud uuringud seostavad indiviidi suhtumist nende koduriigis alaliselt elama asuvasse välismaalastesse nende demograafilise ja sotsiaal-majandusliku staatusega. Ehk mida haritum, noorem ja majanduslikult edukam on „arvaja“, seda positiivsem on tema hoiak immigrantide vastu. Eesti ja Venemaa näitel läbi viidud analoogiline uuring on näidanud, et suurema sissetulekuga inimesed usuvad, et immigrantid on mitte ainult kasulikud riigi majandusele, vaid samuti rikastavad ühiskonna kultuurilist elu (Demidova, Paas 2014: 10). Samal ajal on vähem kvalifitseeritud vanemaealistel sihtriigi kodanikel suurem hirm kaotada tööd, seega ka negatiivsem arvamused. Samas peab olema ettevaatlik sellistele üldistustele liigsel tuginemisel. Näiteks on leitud, et vaenulik suhtumine varjupaiga taotlejate vastu esineb suuremal määral vastu võtva riigi noortel inimestel (Finney, Peach 2004: 33). Antud töö raames uuritaksegi Skandinaavia riikide näitel, mis on need tegurid indiviidi tasandil, mis mõjutavad suhtumist immigrantidesse.

Peale nn arvaja enda majanduslikku olukorra on mõjuteguriks ka riigi enda majanduslik edukus. Seega oleme jõudnud geograafilise tegurini, mis iseloomustab suhtumise varieeruvust regiooniti. Sõltuvalt riigi immigratsioonipoliitikast, tööturu olukorrast ning teiste tegurite kombinatsioonist formeerub inimeste hoiak uute, nendest erinevate elanike

suhtes. Majanduslikult kehvemas olukorras oleva riigi puhul tekkivad pinged kodu- ja välismaa rahvuste vahel, mis paneb riigi muutma oma immigratsiooni- ja integratsioonipoliitikat rangemaks. (Brunner, Kuhn 2014: 2) Sama tulemus võib kujuneda ka siis, kui määratud regioonis on ühiskond juba formeerunud eelarvamusega, et saabuvad immigrandid on suures enamuses alakvalifitseeritud või töötud ja sellega kahjustavad riigi heaolu. Sel juhul võib tekkida olukord, kui immigrantide kvalifikatsiooni mitteametav rangem immigratsioonipoliitika vähendab välismaalt tulevate spetsialistide arvu, mis teeb sisserände veel kallimaks ja kinnitab ühiskonna arvamust. Kuid kui ühiskond usub, et immigratsioon on kasulik, siis sisserände piirangud on leebemad, mis suurendab haritud migrantide arvu ja ka siis kinnitab sihtriigi elanike ootusi. (Giordani, Ruta 2008: 3)

Ülaltoodud hoiakute erinevad käsitlused põhjendavad, kuidas tekkivad ühiskonna positiivne ja negatiivne suhtumine eri situatsioonide ja tegurite mõjul. Kõige taustal peab arvestama, et suhtumine ei saa olla ainult kaht tüüpi, kas täielikult positiivne või negatiivne. Euroopa Rassismi ja Ksenofoobia Seirekeskus (*European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia*) on enda poolt 2000. aastal läbi viinud rahvusvahelise küsitluse ning tulemuste alusel jaotanud inimesi nende hoiakute põhiselt neljaks kategooriaks. Järgnevalt on toodud need kategooriad koos vastajate (EL-i elanikkonna) osakaaluga (Thalhammer *et al* 2001: 24):

- aktiivselt tolerantne (21%) – arvab, et vähemusgrupid rikastavad ühiskonda, suhtub negatiivselt repatrieerimisse, toetab täielikult rassismivastast poliitikat;
- passiivselt tolerantne (39%) – suhtub positiivselt immigrantidesse, kuid ei toeta rassismivastast poliitikat ega poolda repatrieerimist;
- ambivalentne (25%) – ei tunne ennast häirituna vähemusgruppide poolt, kuid samal ajal ei näe nende positiivset panust ühiskonda ega toeta rassismivastast poliitikat;
- ebatolerantne (14%) – tugev negatiivne suhtumine vähemusgruppide suhtes, ei näe nende kasulikkust ühiskonna jaoks, toetab repatrieerimist.

Järgnevalt on esitatud küsitluse tulemused riikide lõikes. Empiirilises osas vaatluse alla kuuluvad riigid on tabelis märgitud rasvases kirjas. Viimane rida on Euroopa Liidu keskmine.

Tabel 2. Inimeste osakaal protsentides hoiakute järgi riikide lõikes

Riik	ebatolerantne	ambivalentne	passiivselt tolerantne	aktiivselt tolerantne
Rootsi	9	15	43	33
Taani	20	17	31	33
Soome	8	21	39	32
Saksamaa	18	29	29	33
Holland	11	25	34	31
Luksemburg	8	32	33	28
Prantsusmaa	19	26	31	25
Suurbritannia	15	27	36	22
Belgia	25	28	26	22
Austria	12	30	37	20
Hispaania	4	18	61	16
Itaalia	11	21	54	15
Iirimaa	13	21	50	15
Portugal	9	34	44	13
Kreeka	27	43	22	7
EL 15	14	25	39	21

Allikas: Thalhammer *et al* 2001: 25.

Küsitluse tulemustest on näha, et suurema tolerantsete elanike osakaaluga on Taani, Saksamaa ja Rootsi (33%). Ebatolerantsete vastajate suurim osakaal võrreldes teiste riikidega oli aga Belgias ja Kreekas (25-27%). Samal ajal peab märkima, et Belgias on kõigi kategooriate vastajate osakaal peaaegu võrdne. Samuti on Taanis peale suurt aktiivselt tolerantsete inimeste hulka viiendik elanikkonnast ikkagi ebatolerantne. Soome ja Rootsi näitajad on aga üsna sarnased: ebatolerantsete vastajate osa on väike ning suurim osakaal passiivselt tolerantseid elanikke. Väljapaistvaks võib aga pidada Kreekat, kelle aktiivselt tolerantse elanikkonna osakaal on 7%, ebatolerantse – 27% ning ambivalentsete ja passiivselt tolerantsete inimeste osakaal erineb EL-i keskmisest peaaegu kaks korda. Nendest tulemustest näeme, et antud töö raames vaatluse alla kuuluvad riigid omavad enamjaolt tolerantset ühiskonda- see teadmine võimaldab püstitada täpsemaid hüpoteese empiirilises osas.

1.3. Immigratsiooni mõju sihtriigi ühiskonnale

Immigratsiooni voolu suurus ja koostis omavad tugevat mõju riigi majandusele ja ka mittemajanduslikele aspektidele. Selleks, et antud voolu reguleerida ning immigrandirahvastiku kontrolli all hoida on loodud migratsioonipoliitikad, mis omakorda sõltuvad mitte ainult immigrantide potentsiaalsest efektist sihtriigile, vaid ka avalikkuse hoiakust immigratsiooni suhtes üldiselt. Teame, et sisserände negatiivsed aspektid saavad tavaliselt rohkem tähelepanu kui positiivsed, mis tähendab, et üldine suhtumine immigrantidesse võib olla negatiivne isegi siis, kui tegelikkuses tõi sisseränne riigile kasu. Sellepärast on tähtis eristada tegelikku ja tajutavat immigratsiooni mõju. Selle eesmärgiga võrreldakse antud peatükis majanduslikku ja sotsiaalset mõju vastuvõtva riigi ühiskonnale.

Üks põhjustest, miks avalikkus võib tunda ohtu koduriigi majandusele, on hirm, et immigrandid on lisakulu maksumaksjatele, elatudes üksnes abiraha arvelt, kahjustades sel moel riigi majanduslikku heaolu. Tihtipeale kiputakse arvama, et sisserändajad on riigi eelarvele pigem koormuseks kui kasulikuks tööjõuks või lisatuluallikaks. Kuid paljud empiirilised uurimused väidavad, et immigrandid annavad positiivse panuse nende sihtriigi majandusse ja hoolekandesüsteemidesse. Näiteks Saksamaal läbiviidud Sotsiaal-Majandusliku Paneeli andmete järgi leiti, et vaatamata sellele, et immigrandid maksid vähem makse kui kohalikud elanikud, oli nende rahanduslik efekt pensionisüsteemile ja riigieelarvele 20-nda sajandi lõpus positiivne. Laiem uurimus on samuti näidanud, et perioodil 1988-1998 on immigrantgrupi panus riigi eelarvesse olnud 25-35 miljardit saksa marka *per annum*, loonud ligi 85 000 uut töökohta ja tõstnud SKP kasvu määra 1.3% võrra. (*German National Contact Point* 2005: 18)

Selline positiivne mõju sõltub suuremal määral immigratsiooni voolu koosseisust. Juhul, kui enamik immigrantidest on tööeas aktiivsed inimesed, siis risk kahjumi all kannatada riigi jaoks väheneb. Juhul aga kui oodatud immigrandivool koosneb suuremalt jaolt mitteaktiivsetest töötutest, kes loodavad sihtriigi abirahale, siis on see riiklikule eelarvele koormavaks. Portugali 2001. aasta näitajate järgi elas riigis kokku 302 027 välismaalast, neist 233 508 olid aktiivsed inimesed (kas töötavad või otsivad tööd), moodustades 6% kogu Portugali aktiivsest elanikkonnast. Enamik aktiivsetest immigrantidest (77%)

töötasid, millest tulenevalt on töötuse määr immigrandide seas 4%, võrreldes riigi töötuse määraga, mis on 6,8%. (Norte *et al* 2004: 15)

Märkimist väärrib ka negatiivne efekt majandusele, milleks on näiteks immigrandide sissetuleku ülekannet koduriiki. Ehk siis immigrandi teenitud palk läheb teise riiki. Antud probleemi on põhjalikult uuritud nii empiirilisel kui kirjanduses ning tavaliselt on vaadeldud mõju sihtriigile. Mõju lähteriigile ehk immigrandide kodumaale on uuritud palju vähem ning selle kohta andmeid napib. Ainult viimastel aastatel on hakatud pöörama rohkem tähelepanu immigratsiooni mõjule tarbimisele ja säästmisele riigis. Sama Portugali uuring näitas, et immigrandidel on sihtriigi kodanikega võrreldes suurem kalduvus säästmiseks ning väiksem kalduvus tarbimiseks. Pikas perspektiivis võimaldab see majanduslikku kasvu inimese kohta, kuid arvestades, et säästetud ja mitte tarbimisele kulutatud raha läheb teise riiki, muudab see olukorda. Võib väita, et ühes riigis teenimine, eesmärgiga saada teenitud sissetulek teise riiki on üks sagedastest migratsiooni põhjustest. Otsus migreeruda sellisel põhjusel ei ole alati alaliselt teise riiki kolimist, vaid pigem majandusliku olukorra parandamist pere jaoks, mis jääb koju, et hiljem koduriiki tagasi tulla. Sellises olukorras võime jälgida, kuidas eesmärgiga toetada lähedasi (mikro-majanduslik efekt) viib lähteriigi majanduse paranemisele (makro-majanduslik efekt). (Norte *et al* 2004: 13)

Immigratsiooni majanduslikke mõjusid on võimalik klassifitseerida erinevalt. Üks kergematest võimalustest on teha seda mõju ja ajalise perspektiivi ulatuse järgi. Tabel 3 näitab potentsiaalseid sisserände majanduslikke efekte mikro- ja makrotasandil.

Tabel 3. Immigratsiooni majandusliku mõju dimensioonid.

	Lühiajaline perspektiiv	Pikaajaline perspektiiv
Mikrotasand	<ul style="list-style-type: none"> • Esialgsed migrantide palgad ja töövõimalused/töötus; • Palkade vahe sisserändajate ja kohalikke elanike vahel; • Töökoha otsimine; • Diskriminatsioon tööjõuturul; • Majutamine; • Mõju tarbimisele: toit, transport jne; • Sotsiaalkindlustus; • Äriinvesteeringud. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tööturu paindlikkus; • Innovatsioon ja ettevõtlus; • Migrantide adaptatsioon; • Migrantide sotsiaalsed ja geograafilised klastrid; • Sotsiaalne mobiilsus; • Migrantide positiivne rahaline panus; • Rahvusvaheline võrgustik.
Makrotasand	<ul style="list-style-type: none"> • Populatsiooni suurus, koostis ja geograafiline jaotus; • Võimsuste kasutamine, majandusükskel ja ootused; • Riiklik ja regionaalne finantsjuhtimine; • Tervishoiu ja hariduse kulud, eelarve tasakaal; • Tööpuudus; • Inflatsioon, intressimäärad; • Tulujaotus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sündimus ja elanikkonna vananemine; • Reaalne sissetulek <i>per capita</i>; • Majanduse kasvutempo pikemas perspektiivis; • Valdcondlik jaotus majanduses; • Avaliku ja erasektori infrastruktuur; • Tehnoloogia areng; • Mastaabisääst, täistootlus; • Välis- ja riigivõlg; • Rahvusvahelise kaubanduse struktuur.

Allikas: Poot, Cochrane 2004: 8.

Peale majanduslikku mõju on olemas palju teadusallikaid, mis räägivad migratsiooni raskesti mõõdetavast efektist, mis puudutab sihtriigi poliitikat ja sotsiaalset sidusust. Siiaamaani on mõnedes riikides käivad vaidlused immigrantide hääletamisõiguse ja riigikogus osalemise kohta. Mõningates riikides on kolmandate riikide kodanikkudel õigus hääletada mitte küll riiklikel, vaid regionaalsetel valimistel. Lisaks on sellistes riikides loodud nõukogud, mis esitavad immigrantide õigusi. Kuid selliste ühenduste õigused on äärmiselt piiratud, kuna nad keskenduvad n-õ sümbolisel „immigrantide häälel“. Samas aga on mõned sellised organisatsioonid mõjutanud oma riigi migratsiooni poliitikat ja parandanud uute migrantide sotsiaalset ja kultuurilist integratsiooni protsessi. (*Impact of Immigration on Europe's Societies* 2006: 12)

Migratsiooni mõju vastu võtvale ühiskonnale on mitmekülgne, sellel on nii majanduslik kui sotsiaalne, raskemini mõõdetav, aspekt. Samuti jaotub mõju tegelikuks ja tajutavaks, mis määrab, kas ühiskonna suhtumine migratsiooni baseerub reaalsel olukorral või rohkem emotsionaalsel tasandil. Tegelikku mõju uurimise eesmärgil on võimalik jälgida riigi majanduslikke näitajate muutuste ning sisserändajate arvu ja koosseisu seost aastate lõikes. Tajutava mõju ulatust ehk inimeste suhtumist immigrantidesse võib aga analüüsida teemakohaste küsitluste abil. Seejärel saab viia saadud tulemusi kokku ning näha, kui adekvaatselt tajuvad sihtriigi kodanikud reaalsel mõju, mida immigrantid nende riigile osutavad. Arusaam ühiskonna hoiakust ja selle kujunemisest on valitsuse jaoks kriitiline, kuna selle järgi formeerub nii migratsioonipoliitika kui riigisisene kultuuriline olukord. Sellepärast korraldatakse ammusest ajast erinevate kohalike ja rahvusvaheliste sotsiaalsete programmide poolt küsitlusi, kus osa küsimustest puudutab immigrantide mõju ühiskonna kultuurile, kuritegevusele ja majandusele. Ühe sellise küsitluse andmeid kasutataksegi antud töö raames.

2. IMMIGRANTIDESSE HOIAKUTE SELGITAMINE EMPIIRILISTE ANDMETE ALUSEL SKANDINAAVIA RIIKIDE NÄITEL

2.1. Andmete esmane analüüs

Antud bakalaureusetöö põhineb Euroopa Sotsiaaluuringu küsitlusel 2012. aastal kogutud andmete põhjal. Euroopa Sotsiaaluuring (*European Social Survey*) korraldatakse iga kahe aasta tagant (alates 2001. aastast) eesmärgiga mõõta ja kaardistada Euroopa erirahvuste uskumusi, hoiakuid ja käitumismalle (*ESS ERIC, About the European...*). Küsimused, mis on esitatud väljavalitud inimeste hulgale, puudutavad indiviidi hoiakuid oma riigi valitsusest ja selle poliitikast, meediast, religioonist ja riigi üldisest haridustasemest. Samuti on küsitud inimese isiklike tunnete ja olukorra kohta nagu seda on õnn, tervis, turvatunne jne. Iga osaleva riigi küsitluseks väljavalitud inimeste valim peab koosnema mitte vähem kui 1500-st juhuslikult valitud isikust. Juhul, kui riigi rahvastik on alla 2 miljoni inimese, siis küsitletute minimaalseks hulgaks on 800. Iga valim peab esindama 15-aastaseid ja vanemaid eramajapidamiste elanikke, sõltumata nende rahvusest, kodakondsusest ja emakeelest (*ESS Methodology, Sampling*). Minimaalseks vastamismääraks peab olema 70% ehk puuduvaid väärtusi (vastaja keeldub vastamisest või ei tea, kuidas vastata) ei tohi ületada kolmandiku küsimusele vastuste koguarvust. Arvestades eelpool nimetatud tingimusi uuringu läbiviimiseks, võib järeldada, et tulemuseks saadud andmed on piisavalt usaldusväärsed.

Andmed, mida kasutatakse antud töö raames, on saadud Euroopa Sotsiaaluuringu kodulehelt integreeritud andmebaasina SPSS formaadis. Seega on andmete töötlemiseks ja analüüsimiseks kasutatud statistilist programmi „*IBM SPSS Statistics Data Editor*“. On võetud 2012. aasta andmed, kuna need on kõige uuemad ning 2014. aasta küsitluse

tulemused pole antud töö koostamise hetkeks veel saadaval. Küsimustik hõlmab kokku üle 200 kinniste vastustega küsimuse ning intervjueeritav peab valima ühe antud vastustest või hindama oma arvamust 10-pallisel skaalal. Nendest küsimustest on analüüsiks välja valitud andmed vastustest kuuele küsimusele, mis puudutavad küsitletu arvamust teistest riikidest inimeste migreerumisest riiki, kus küsitletu viibib. Need küsimused on järgmised (*Source Questionnaire ... 2012: 10*):

1. Kuidas Te arvate, kui ulatuslikult peaks [riik] võimaldama sama rassi või etnilise grupi inimestel, nagu on enamik [riigi] elanikud, siia elama tulla?
2. Aga rahvale, mille rass või etnilisus erineb enamike [riigi] inimeste omast?
3. Kas [riik] peaks võimaldama inimestele vaesematest riikidest väljaspool Euroopat siia elama tulla?
4. Kas Teie arvates on üldiselt halb või hea [riigi] majandusele, et inimesed tulevad teistest riikidest siia elama?
5. Kas te ütleksite, et teistest riikidest siia elama tulevad inimesed pigem kahjustavad või rikastavad [riigi] kultuurielu?
6. Kas [riik] on muutunud halvemaks või paremaks elukohaks teistest riikidest siia tulnud inimeste mõjul?

Esimesele kolmele küsimusele vastamiseks on kasutatud Likerti skaala ehk vastajale on antud neli valikut (*Source Questionnaire ... 2012: 11*):

- 1 – lasta paljudel siia elama tulla,
- 2 – lasta mõningaid,
- 3 – lasta väheseid,
- 4 – keelata kõikidele.

Samuti oli vastajal võimalik valida vastus „ma ei tea“. Vastuste põhimõte on sarnane sellega, kui vastaja peab hindama oma nõusoleku taset kahe äärmuse ulatuses, alates

„nõustun täielikult“ kuni „ei nõustu üldse“. Küsimuste 4-6 aga pidi küsitud isik vastama skaalal 0 – 10, kus 0 tähendas negatiivset ja 10 positiivset vastust. Näiteks küsimusele number neli oli võimalik vastata alates „0 – halb majanduse jaoks“ kuni „10 – hea majanduse jaoks“. Järgnevalt on andmebaasis küsimusi tähistavad lühendid, küsimuste põhimõtte ja vastuste esimene ja viimane väärtus esitatud grupeerituna tabelis.

Tabel 4. Küsimuste muutujad ja väärtused

Muutuja	Vastav küsimus	Vastuste väärtused
sama etnilisus (imsmetn)	Lasta paljusid/väheseid immigrante enamusega samast rassist/etnilisest gruppist	1 – Lasta paljudel siia elama tulla, ..., 4 – Keelata
erinev etnilisus (imdfetn)	Lasta paljusid/väheseid immigrante enamusest erinevast rassist/etnilisest gruppist	1 – Lasta paljudel siia elama tulla, ..., 4 – Keelata
vaesematest riikidest (impcntr)	Lasta paljusid/väheseid immigrante vaesematest riikidest väljaspool Euroopat	1 – Lasta paljudel siia elama tulla, ..., 4 – Keelata
majandus (imbgeco)	Sisserände on halb või hea riigi majanduse jaoks	0 – Halb majanduse jaoks, ..., 10 – Hea majanduse jaoks
kultuur (imueclt)	Riigi kultuurielu on kahjustatud või rikastatud	0 – Kultuuriline elu kahjustatud ..., 10 – Kultuuriline elu rikastatud
elukoht (imwbcnt)	Immigrandid teevad riigi halvemaks või paremaks kohaks elamiseks	0 – Halvem koht elamiseks, ..., 10 – Parem koht elamiseks

Allikas: „ESS6 – edition 2.0“ 2012 andmete integreeritud fail, autori koostatud.

Peale sobivate küsimuste määramist olid välja valitud riigid, mille elanike hoiakuid uuritakse. Uurimiseks võeti majanduslikult edukad ja migrantide seas populaarsed sihtriigid: Taani, Soome, Norra ja Rootsi. Viimase viie aasta rändeiive ehk immigrantide ja emigrantide arvu vahe on antud riikides olnud positiivne: Norra rändeiive on 150 000 inimest, Rootsi – 200 000, Soome – 50 000 ja Taani – 75 000 (The World Bank, net migration 2010–2014). Seega võib pidada antud riikide elanike hoiakuid sobivaks analüüsialuseks. Tabelis 5 on toodud välja summa vastuseid igale küsimusele riikide

lõikes. Protsentidena on väljendatud täpset vastust andnud vastajate osakaal ehk kõik isikud, kes ei keeldunud vastamast või ei valinud vastuseks „ei tea“.

Tabel 5. Vastuste arv küsimuste ja riikide lõikes

Küsimuste jnr	Taani	Soome	Norra	Rootsi	Kokku
1	1611	2163	1610	1817	7201 (98%)
2	1605	2164	1612	1819	7200 (98%)
3	1600	2163	1610	1822	7195 (98%)
4	1600	2177	1607	1795	7179 (98%)
5	1621	2181	1614	1819	7235 (99%)
6	1622	2173	1610	1817	7222 (99%)

Allikas: „ESS6 – edition 2.0“ 2012 andmete integreeritud fail, autori koostatud.

Tabelist näeme, et iga küsimuse peale on vastanud vähemalt 1600 inimest ning kokkuvõttes vähemalt 98% küsitlusest, mis vastab uuringu tingimustele. Suurim hulk vastajaid on Soomes, kus uuringus osales keskmiselt 2170 inimest, järgmisena on Rootsi 1810 vastajaga ning umbes sarnase vastajate arvuga on Norra ja Taani – 1610 inimest. Suurim hulk vastajaid on viienda küsimuse puhul, mis puudutab immigrantide mõju sihtriigi kultuurielule ja mille vastamismäär on 99%. Summaarse tabeli järgi võime näha, et kõikidele kuuele küsimusele oli vastanud kokku umbes 7200 inimest neljast riigist, mis on piisavaks valimiks edasise analüüsi jaoks.

Pärast vastanute hulga läbivaatamist peaks tutvuma nende vastustega. Järgmisena on välja toodud protsentidena intervjuueeritavate vastuse valikud küsimustele. Vastuste osakaalud küsimustele 1–3 ja 4–6 on esitatud eraldi tabelites.

Tabel 6. Küsimustele 1–3 vastuste jagunemine protsentides riikide lõikes

Vastused	Taani			Soome			Norra			Rootsi			Kokku
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	
1	23	14	12	15	10	7	25	20	17	36	33	32	20
2	59	46	38	51	37	30	55	51	50	53	54	52	48
3	16	34	42	32	46	52	18	26	29	10	12	14	28
4	2	5	9	2	7	10	1	3	4	1	2	1	4

Allikas: „ESS6 – edition 2.0“ 2012. aasta kü integreeritud andmebaas, autori koostatud.

Tabeli 6 viimases veerus on esitatud kõigist neljast riigist küsitletute osakaalud vastusevariantide lõikes. Nagu tabelist näha, on enamik küsitletuid valinud esimesele kolmele immigrante puudutavale küsimusele teist vastust ehk „lasta mõningad“. Esimese küsimuse puhul, mis puudutas samast rassist ja etnilisest grupist sisserändajate riiki laskmist, on kõikidest riikidest enamik vastajaid valinud teise vastuse. Teisele küsimusele ehk kas lasta sihtriigi enamusest erineva etnilisusega inimesi või mitte, oli enamus samuti vastanud „lasta mõningad“ ning ainult Soomes valisid paljud „lasta väheseid“. Sama oli vastatud Soome ja Taani küsitletute enamusest küsimusele vaesematest riikidest immigrantide riiki lubamise kohta. Norra ja Rootsi vastajad valisid pigem teise vastusevariandi. On positiivne, et silmapaistvalt väheste inimeste arvamusel peaks immigrantide sisserännet keelama, sõltumata rassist ja lähteriigist. Järgmisena aga vaatame, mida samad küsitletud vastasid ülejäänud kolmele küsimusele.

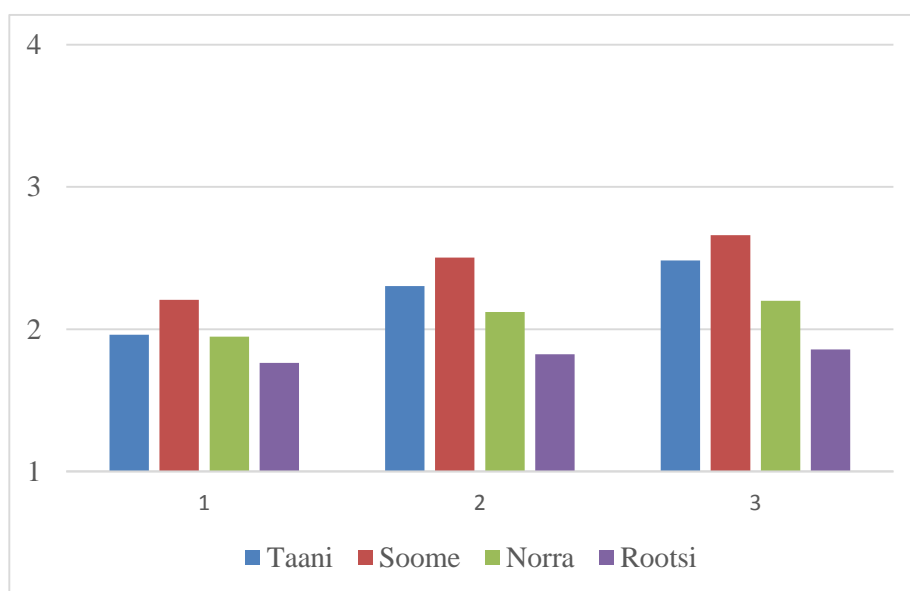
Tabel 7. Küsimustele 4–6 vastuste jagunemine protsentides riikide lõikes

Vastused	Taani			Soome			Norra			Rootsi			Kokku
	4	5	6	4	5	6	4	5	6	4	5	6	
0	4	2	2	2	0	1	2	2	1	3	1	1	2
1	4	2	2	2	1	2	1	2	1	2	1	1	2
2	7	4	3	4	1	3	3	4	3	5	2	3	4
3	10	5	6	7	2	7	5	7	7	9	4	5	6
4	10	8	6	12	3	10	8	8	9	11	4	6	8
5	24	16	26	22	11	31	22	18	30	23	14	24	22
6	11	9	10	14	11	14	16	11	13	11	9	11	12
7	14	17	17	19	22	16	19	18	16	17	18	16	17
8	11	19	17	12	28	12	16	19	12	13	22	19	17
9	3	7	6	4	14	4	4	6	3	3	8	6	6
10	2	9	6	1	6	2	4	5	3	5	16	9	6

Allikas: „ESS6 – edition 2.0“ 2012. aasta andmete integreeritud fail, autori koostatud.

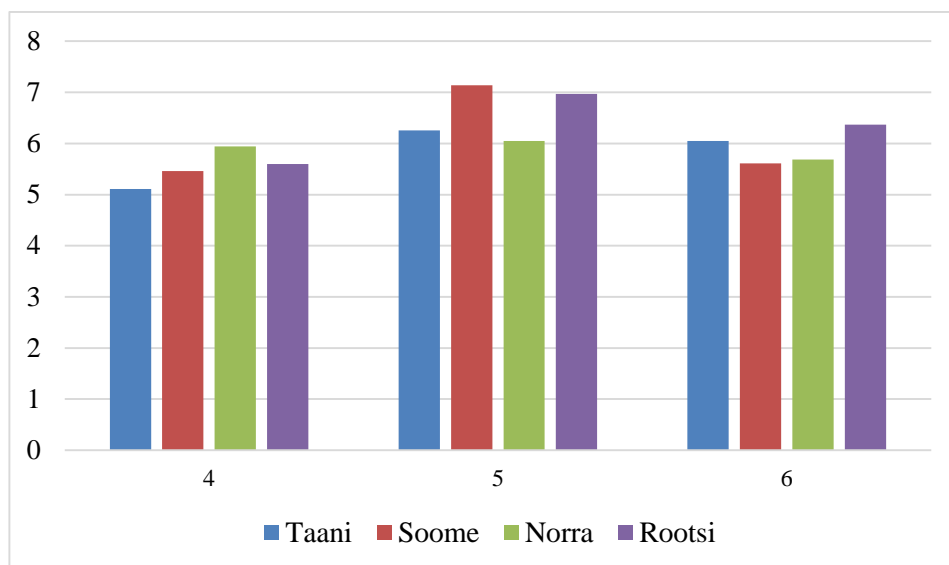
Tabelis 7 on samamoodi jaotatud küsitletute osakaalud, kuid nüüd on võimalusi vastamiseks rohkem. Näeme, et neljandale küsimusele oli enamus valinud viienda vastuse, millest võime järeldada, et vastajate arvamusel mõjutab immigratsioon riigi majandust nii positiivselt kui ka negatiivselt võrdsel tasemel. Sama tulemus saadi kuuenda küsimuse puhul ehk kas riik on muutunud paremaks või halvemaks elukohaks tänu alaliselt elama tulnud välismaalastele. Samuti võib oletada, et vastajate seisukohalt

ei mõjuta migratsioon riigi majandust ega riiki kui elukohta. Samal ajal vastas aga enamus, et sisserändajad rikastavad rohkem kultuurielu ehk viiendale küsimusele oli sagedamini antud vastus number kaheksa. Tulemustest paremaks arusaamiseks on järgnevalt esitatud joonised, mis illustreerivad keskmist vastust igale küsimusele riikide lõikes.

Joonis 2. Keskmised vastused küsimustele 1–3 riikide lõikes. Allikas: „ESS6 – edition 2.0“ 2012. aasta andmete integreeritud fail, autori koostatud.

Ülaltoodud joonisel on paremini näha, missugune oli keskmine vastus iga küsimuse kohta riikide kaupa. Nüüd näeme, et teistest riikidest positiivsemad vastused tulid Rootsist ehk keskmiselt tuli vastusteks kas „lasta mõningaid“ või „lasta paljusid“. Kusjuures, keskmiselt vastasid Rootsist pärit küsitletud kolmele küsimusele samamoodi. Järgmisena on Norra, kus keskmisteks vastusteks olid variandid kaks ja kolm, vastusena küsimustele erinevast etnilisest grupist ja vaesematest riikidest sisserändajate kohta. Taani vastajatel on sarnane tulemus Norra omadega, kuid Taanis keskmise vastaja vastusevariant kolm ehk „lasta väheseid“. Soome keskmine näitaja aga räägib sellest, et võrreldes teiste riikidega on Soomes negatiivsemad vastused, eriti varianti „lasta väheseid“. Ka tabeli 6 järgi võib näha, et suurem osakaal vastuse „keelata“ kasutajaid oli Soomes. Ülejäänud küsimustes statistika on esitatud joonisel 3.

Joonis 3. Keskmised vastused küsimustele 4–6 riikide lõikes. Allikas: „ESS6 – edition 2.0“ 2012. aasta andmete integreeritud fail, autori koostatud.

Küsimuste 4–6 vastused on jaotunud umbes analoogiliselt joonisele 2. Ka siin olid vastused keskmiselt positiivsemad Rootsi, kus kultuurilist elu puudutavale küsimusele oli keskmiseks vastuseks seitse ning ülejäänutele vastus kuus. Järgmisena tulevad Soome vastajad, kes nägid positiivsemat immigrandide mõju kultuurile kui inimesed ülejäänutest riikidest, samal ajal aga jäid rohkem neutraalsemaks majandust ja riiki elukohana puudutavate küsimuste osas. Norra keskmised vastused on jaotunud üpris ühtlaselt. Kõigis kolmes küsimuses ning keskmiseks vastuseks oli Norral 6. Sama tulemus oli Taanil, kui küsiti mõjust kultuurilisele elule ja elukvaliteedile riigis. Andmete esmase analüüsi põhjal võime kokkuvõtvalt öelda, et teistest kehvema meelestatusega immigrandide suhtes on Soome vastajad, kelle arvamusel peaks piirama vaesematest riikidest ja teisest etnilisest gruppidest välismaalaste sisserännet. Sama puudutab ka Taani vastajaid. Peab aga märkima, et küsimustele mõjust riigile on antud riigi intervjuueeritavad vastanud rohkem positiivselt, kui võis oodata. Seega oleks vaja vaadata lähemalt, mis mõjutab sellist ühiskonna arvamust.

2.2. Hüpoteeside testimine valitud muutujate alusel ja tulemuste interpreteerimine

Antud peatükki uuritakse, kas uurimiseks valitud tegurid mõjutavad inimeste hoiakut sisserändajate suhtes. Samuti analüüsitakse, mis suunas päriselt toimub see mõju. Testimisaluste tegurite valimisele tugines autor eelmistele samateemalistele töödele ning töö teoreetilises osas esitatud informatsioonile. Peatükki 1.2. olid mainitud sellised indiviidi omadused nagu vanus, haridus ja majanduslik staatus. Need tegurid olid kasutatud T. Paas ja O. Demidova uurimuses 2014. aastal Eesti ja Venemaa näitel, kus tulemused näitasid, et kui Venemaal ei mõjutanud elanikkude vanus nende suhtumist immigrantidesse, siis Eestis olid vanemad inimesed negatiivsemalt meelestatud nende suhtes. Samuti hariduse ja sissetuleku mõju osutus sama suunaliseks ehk mida haritum ja majanduslikult edukam inimene, seda tolerantsem sisserändajate suhtes ta on (Demidova, Paas 2014: 10). Samad tegurid on kasutusel antud töös sõltumatute muutujatena, millele lisanduvad veel fiktiivsed muutujad, mis näitavad, kas vastaja on sündinud samas riigis, kus küsitluse hetkel elab, ning kas kuulub tema oma elukohariigis etnilise vähemusgruppi hulka. Tuleb aga selgeks teha, kuidas on antud näitajad esitatud andmebaasis.

Esimeseks muutujaks on haridustase. Andmebaasis on haridustase jaotatud seitsmeks tasemeks, millest ühe pidi vastaja valima. Haridustasemete täpsemaks piiritlemiseks oli kasutatud Hariduse Klassifitseerimise Rahvusvaheline Standart (International Standart of Classification of Education – ISCED). Järgnevalt on esitatud võimalikud vastused vastavalt nende väärtustele (ESS 6 integreeritud andmebaas):

- 1 – algharidus,
- 2 – põhiharidus,
- 3 – gümnaasium,
- 4 – kõrgema tasandi gümnaasium,
- 5 – kutseharidus,
- 6 – bakalaureusekraad või ekvivalentne,
- 7 – magistrikraad või ekvivalentne.

Ülejäänud vastusevariandid oli väärtusega 55 – „teine“, 77 – „keeldumine“, 88 – „ei tea“, 99 – „pole vastust“.

Teiseks näitajaks on valitud vastaja sissetulek, kuid mis oli mõõdetud mitte rahalises väärtuses, vaid nn sissetuleku detšiilides. Antud näitaja iseloomustab gruppe isikutest, kes on jaotatud kümneks võrdseks osaks pärast nende leibkondade järjestamist netosissetuleku järgi ehk esimene detšiil on madalaima ja kümnes – kõrgeima sissetulekuga grupid. Teisisõnu on majapidamised sorteeritud vastavalt nende sissetulekule pärast maksude maksmist ning jaotatud kümneks osaks, iga osa esindab 10% rahvastikust. Niimoodi on saadud sissetuleku detšiilid, mille järgi on jaotatud küsitluse vastajad. Detšiili piirid rahalises väärtuses on kohandatud iga riigi jaoks eraldi, vastavalt riigi hinnatasemele võrreldes teiste riikidega. Samuti vajadusel oli kasutatud teine valuuta. Põhimõtteliselt pidi vastaja valima sissetuleku intervalli, kuhu ta kuulub, mida hiljem ühtlustati teistes riikides kasutatud intervallidega. Selline näitaja arvestab asjaolu, et paljud elavad gruppides (leibkondades), kus iga liikme sissetulek võib oluliselt erineda, kuid madalama palgaga isikute materiaalne heaolu on toetatud suurema sissetulekuga isikute poolt. Samuti arvestatakse riikide erinev hinnatase, seega on eririikide esindajad jaotatud võrdväärseteks sissetuleku tasemeteks.

Eelpool nimetatud sõltumatute muutujate puhul olid tehtud nende rekodeeritud versioonid SPSS andmebaasis selleks, et nende korrelatsiooni esimese kolme küsimusega saaks paremini analüüsida. Selleks olid loodud lisamuutujad vastupidiste väärtustega ehk alternatiivse haridusnäitaja puhul valikvastus 1 tähistab magistrikraadi ning 7 – algharidust. Analoogiline protseduur oli läbiviidud sissetuleku näitajaga. See on vajalik selleks, et need muutujad oleksid võrreldavad 1–4 vastuste skaalaga küsimuste tulemustega, kus 1 on positiivsem ja 10 – negatiivsem vastus.

Vanuse määramiseks oli küsitud vastaja sünniaasta ning antud näitaja on esitatud tavalise numbrilise skaalana. Noorim vastaja oli 15 ja vanem 97aastane. Seega keskmine vastajate vanus on 49 aastat. Fiktiivsed muutujad, millest esimesed kaks on riik kui inimese sünnikoht ja etnilise vähemusgruppi kuulumine olid saadud tänu binaarsetele küsimustele ehk vastustega „jah“ ja „ei“, väärtustega vastavalt 1 ja 2. Kuna edaspidi on kasutusel regressioonimudel, kus „jah“ on väärtusega 1 ja „ei“ – 0, siis nende kahe muutuja

väärtused olid vastavalt muudetud. Ülejäänud fiktiivsed muutujad tähistavad küsitluse toimumiskohta ning on üksteist välistavad ehk kui küsitlus toimub

Pärast sõltumatute muutujate valimist püstitame hüpoteesid, mida edaspidi testitakse:

Hüpotees 1: Mida kõrgem on inimese haridus, seda positiivsem on tema hoiak immigrantide suhtes.

Hüpotees 2: Mida suurem on inimese sissetulek, seda positiivsem on tema hoiak immigrantide suhtes.

Hüpotees 3: Mida noorem on inimene, seda positiivsem on tema hoiak immigrantide suhtes.

Hüpotees 4: Teises riigis sündinud inimene suhtub sisserändajatesse positiivselt.

Hüpotees 5: Vähemusrahvuse hulka kuuluv inimene on rohkem tolerantne sisserändajate suhtes.

Ülaltoodud hüpoteeside testimiseks on püstitatud ühevõrrandiline mitmene regressioonimudel, kuhu on hõlmatud nelja liikmesriigi küsitluses osalejate vastused küsimustele 1–6 ja neid mõjutavad tegurid. Tulenevalt asjaolust, et uuritakse sõltumatute muutujate seost eraldi iga küsimuse tulemustega, siis kokku hinnatakse kuus mudelit ehk üks mudel vastab ühele küsimuse tulemuste analüüsile. Mudel näeb välja järgmiselt:

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 X_{1i} + \beta_2 X_{2i} + \beta_3 X_{3i} + \partial_1 D_{1i} + \partial_2 D_{2i} + \partial_3 D_{3i} + \partial_4 D_{4i} + \partial_5 D_{5i} + \partial_6 D_{6i} + u_i,$$

kus

Y_i – vastused küsimustele 1–6,

X_{1i} – vastaja haridustase,

X_{2i} – vastaja sissetuleku detsiil,

X_{3i} – vastaja vanus,

D_{1i} – fiktiivne muutuja, mis tähistab, et vastaja on sündinud teises riigis ($D_{1i} = 1$, kui vastaja on sündinud välismaal; $D_{1i} = 0$, kui vastaja on sündinud samas riigis, kus hetkel elab),

D_{2i} – fiktiivne muutuja, mis tähistab, et vastaja kuulub vähemusrahvuste hulka oma riigis ($D_{2i} = 1$, kui vastaja kuulub vähemusrahvuste hulka; $D_{2i} = 0$, kui vastaja ei kuulu vähemusrahvuste hulka),

D_{3i} – fiktiivne muutuja, mis tähistab, et küsitlus toimub Taanis ($D_{3i} = 1$, kui küsitlus toimub Taanis; $D_{3i} = 0$, kui küsitlus toimub teises riigis),

D_{4i} – fiktiivne muutuja, mis tähistab, et küsitlus toimub Soomes ($D_{4i} = 1$, kui küsitlus toimub Soomes; $D_{4i} = 0$, kui küsitlus toimub teises riigis),

D_{5i} – fiktiivne muutuja, mis tähistab, et küsitlus toimub Rootsis ($D_{5i} = 1$, kui küsitlus toimub Rootsis; $D_{5i} = 0$, kui küsitlus toimub teises riigis),

D_{6i} – fiktiivne muutuja, mis tähistab, et küsitlus toimub Norras ($D_{6i} = 1$, kui küsitlus toimub Norras; $D_{6i} = 0$, kui küsitlus toimub teises riigis),

$i = 1, 2, \dots, n$ – valimi maht; $n = <7000$ (vastajad neljast riigist),

$\beta_0, \beta_1, \beta_2, \beta_3$ – mudeli parameetrid, mis leitakse mudeli hindamisel vähimruutude meetodi abil,

u_i – vealiige.

Järgnevalt on läbiviidud korrelatsioonianalüüs, et esmaselt uurida sõltuvate ja sõltumatute muutujate seost ning kontrollida multikollineaarsuse ohtu. Tulemused on esitatud lisa 1. Tulemuste tabeli paremaks esitamiseks on tabel jaotatud kaheks osaks. Vastavalt tulemustele näeme, et peaaegu kõikidel muutujatel esineb üksteisega omavaheline seos. Seda saab määrata olulisuse näitaja järgi, mis enamikel juhtudel on vähem 0.05st. Antud test aga näitab, et seos puudub ühe sõltuva ja sõltumatu muutuja vahel. Nendeks on küsimusele samast etnilisest gruppist immigrantide riiki laskmisest vastajaid ja etnilisest vähemusgruppist vastajaid iseloomustavad muutujad, mille omavaheline statistiline tähtsus on 0.55 ehk suurem 0.05st. Tulemuse tõlgenduseks on see, et vastaja kuuluvus

vähemusgrupp ei omanud statistiliselt olulist mõju tema vastusele esimesele küsimusele, mis puudutas samast rassist sisserändajate riiki laskmist. Seda ka näitab Pearsoni korrelatsiooni näitaja, mis võrdub -0.007 ehk seos peaaegu puudub. Samal ajal kui vaadata ülejäänud muutujate omavahelisi seoseid, siis näeme, et statistiliselt oluline seos on sõltumatute muutujate vahel, näiteks vaesematest riikidest ja teise etnilise taustaga immigrantide riiki lubamist puudutavate küsimuste omavaheline korrelatsioon võrdub 0.798 , mis on tugev ja positiivne seos. Teiste sõnadega, kui küsitletu vastas küsimusele „kui ulatuslikult peaks riik võimaldama siia elama tulema inimestel, kes on erineva rassi ja etnilisusega kui riigi enamus“ positiivselt, siis suurema tõenäosusega vastab ta positiivselt ka järgmisele küsimusele ehk tuleks riiki lasta inimesi vaesematest riikidest. Sõltuvate ja sõltumatute muutujate vahel on aga nõrk statistiline seos, kuna Pearsoni korrelatsioonikordaja on kõikide sõltumatute muutujate puhul väiksem kui 0.2 . Ka sõltumatute muutujate vahel ei esine olulist seost, teistest tugevam on vastassuunaline seos olulisusnivoo 0.01 juures vähemusgrupp ja lähteriigis sündinud vastajaid iseloomustavate muutujate vahel (-0.389). Siinkohal võime öelda, et tugevus on mõõdukas, kuna see on veidi suurem kolmest ja väiksem viiest ehk $0.3 < |r| < 0.5$. Saadud tulemus lubab meil oletada, et kui on sündinud riigis, kus küsitluse hetkeks elab, siis suurema tõenäosusega vastab ta, et ei kuulu etnilise vähemusgruppide hulka. Kuid see samuti näitab meile, et kahe sõltumatu muutuja vahel on seos tugevam kui ühelgi sõltuval ja sõltumatul muutujal omavahel. See viidab võimalikule multikollineaarsuse ohule, mida saame kontrollida järgneva regressioonianalüüsi abil.

Selleks, et saada võimalikult parimat mudelit hüpoteeside testimiseks, peab statistiliselt ebaolulised muutujad mudelist välja jätta. Selliste muutujate määramine on üks regressioonianalüüsi ülesannetest. Tulemused testitakse iga riigi kohta eraldi, seega alustatakse regressioonianalüüsi tulemustest, mis puudutavat Taani. Tulemused on esitatud lisas 2. Nagu eelnevalt oli öeldud, esimese kolme küsimuse korral olid kasutatud hariduse ja sissetuleku muutujate alternatiivsed versioonid usaldusväärsemate tulemuste saamiseks.

Tulemustest näeme, et statistiliselt oluline muutuja kõigi kuue küsimuse puhul on haridus, mida näitab vabaliikme P väärtus ($p = 0,000$). Viie küsimuse puhul on vanus samuti statistiliselt oluline. Ülejäänud muutujad, mis pole nii populaarsed, kuid ikkagi näitasid

seost mõnede küsimuste tulemustega, on sissetulek, riigis sündimine ja vähemusgruppi kuulumine. Need muutujad võib pidada ebaolulisteks üldiselt Taani tulemusi vaadates, kuna nende olulisus mudelis tuleb välja 1–2 küsimuse puhul. Samuti näitab analüüs, et kõikide muutujate puhul pole seos nii suur. Seda saab näha parameetri hinnangu järgi, mis kõikidel teguritel on vähem 1st. Multikollineaarsuse oht saadud andmete alusel puudub, kuna kõikide sõltumatute muutujate VIF (*Variance Inflation Factor* – dispersiooni inflatsioonitegur) väärtused on 10st väiksemad, järelikult ka Tolerance väärtused ($Tolerance = 1/VIF$) on vastuvõetavad, kui nad on suuremad 0.1st. Selleks, et saada paremad parameetri hinnangud on vaja igast mudelist elimineerida statistiliselt ebaolulised muutujad, mille vabaliikme P väärtus on suurem 0.05st. Tulemused pärast elimineerimist on esitatud lisa 3.

Uuest tulemusest nähtub, et mudeli olulisus on paranenud ning konstantide väärtused tabelites on enamikel juhtudel suurenenud võrreldes lisa 2 vastavate tulemustega. Haridustaset iseloomustava muutuja olulisustase on jäänud samaks ehk on võrdne nulliga. Samal ajal selle parameetri hinnang on kõikide küsimuste puhul veetgõidi vähenenud, näiteks samast etnilisest gruppist immigrantide riiki lubamist puudutava küsimuse esmase regressioonianalüüsi tulemusel oli parameetri hinnanguks 0.096 (vt lisa 2), ainult hariduse muutuja sisse lülitamisel mudelisse on selle väärtuseks 0.081. Sisuliseks tõlgenduseks oleks see, et kui vastaja haridustase on ühe taseme võrra kõrgem, siis tõenäoliselt on tema vastus esimesele küsimusele on positiivsem 0.081 punkti võrra arvestades, et vastuste skaala järgi on valikvastus 1 – lasta kõiki immigrante samas etnilisest gruppist ja rassist ning 4 – mitte lasta kedagi. See on väga nõrk seos, mille alusel võib järeldada, et hariduse mõju inimese suhtumisele temaga samast etnilisest gruppist immigrantidesse rohkemal määral puudub. Sarnane tulemus on ka teiste küsimuste analüüsi tulemustes, suurim hariduse hinnang on sisserändajate mõjust riigi kultuurielule küsimuse kohta ning võrdub 0.414. Teiseks populaarseks teguriks osutus elaniku vanus, mis osutus oluliseks kõikide küsimuste analüüsi korral peale esimese. Selle hinnang on võrreldes emase analüüsiga kas veidi suurenenud või jäänud muutusteta. Vanuse mõju on veelgi väiksem kui hariduse oma, selle suurem hinnang on viimase ehk sihtriiki kui elukohta puudutava küsimuse puhul, mis on võrdne -0.017 . See tähendab, et ühe aasta võrra vanema inimese vastus antud küsimusele on 0.017 punkti võrra negatiivsem (vastused progressiivse skaalaga 1–10). Ehk mida vanem inimene, seda negatiivsem vastus. Ehk siis Taani tulemuste puhul

statistiliselt olulisteks teguriteks on inimese haridus ja vanus, kuid nende mõju on ülimalt väike.

Teiseks vaatluse alla kuuluvaks riigiks on Rootsi, selle esmase regressiooni analüüsi tulemused on kokku pandud lisas 4. Analüüsi tulemused näitavad, et ka selle riigi puhul kohtub hariduse muutuja olulisena iga küsimuse testimise korral. Selle olulisuse näitajad on samuti võrdsed nulliga. Kuid kui eelmises näides oli olulisuselt teiseks muutujaks vastaja vanus, siis siin on selleks tema sissetulek. Sellele vastav muutuja omab statistilist olulisust kõikide küsimuste vastuste analüüsi puhul peale kolmanda, mis küsib vaesematest Euroopa riikidest immigrantide lubamisest oma riiki. Ka vanust iseloomustav muutuja omab seost küsimuste vastustega, peamiselt puudutavad need küsimused teisest etnilisest gruppist ja vaesematest riikidest sisserändajate elama lubamist vastaja riiki. Kuid tulemustest on juba näha, et ka nende tegurite mõju pole tugev. Lisas 5 on esitatud Rootsi elanikkude vastuste regressiooni analüüs ilma ebaoluliste muutujateta.

Eelmise testiga võrreldes on hariduse ja sissetuleku muutujate olulisuse väärtused jäänud peaaegu samadeks, esimese küsimuse puhul on aga sissetuleku olulisuse näitaja suurenenud ning nüüd ületab 0.05st piiri. See tähendab, et esimese küsimuse vastuste analüüsi tulemuste alusel on sissetuleku muutuja oma statistilist olulisust kaotanud ning ainukeseks muutujaks jääb esimese küsimuse mudelisse hariduse tegur. Kuid ka antud test näitab, et ei hariduse ega sissetuleku mõju vastustele oleks tugev. Hariduse ja sissetuleku suuremad hinnangud on suuruselt sarnased, vastavalt 0.097 ja 0.104, mis tähendab, et kui inimese haridus on ühe taseme kõrgem ja sissetulek ühe detsiili võrra suurem, siis tema vastused immigrante puudutavatele küsimustele muutuvad 0.201 punkti võrra positiivsemas suunas.

Järgmisena on analüüsiks võetud Soome vastajate tulemused. Lisas 6 esitatud tulemustega tabelite põhjal on olulisuse tasemega vähem kui 0.05 sellised muutujad nagu vanus, haridus, sissetulek ja riigis sündimine. Hariduse muutuja on antud näides oluline iga küsimuse analüüsi korral, vanus ja sissetulek omavad statistilist olulisust nelja küsimuse ja riigis sündimist iseloomustav fiktiivne muutuja osutus olulisena ainult kahe küsimuse korral. Seega ka Soome küsitletute puhul osutus haridus oluliseks muutujaks.

Ainukeseks ebaoluliseks muutujaks kõikide analüüside korral on vähemusrahvuse esindamine, mida võetakse mudelist välja koos teiste muutujatega, mis ei oma määratud küsimuste vastustele mõju.

Lisa 7 näitab immigrante puudutavate küsimuste tulemuste analüüsi Soomes läbiviidud küsitluse puhul. Nende tulemuste kohaselt on näha, et haridustasemel on samasuunaline seos uurimuse jaoks valitud küsimuste vastustega ehk mida kõrgem inimese haridustase, seda tolerantsem immigrantide suhtes ta on. Teistest suurem hariduse mõju on neljanda küsimuse korral, mis puudutab mõju riigi majandusele, ning selle küsimuse uue analüüsi tulemusena on haridustase muutuja hinnang 0.173. Samasuunaline seos vastustega on ka intervjuueeritavate vanusega, kuid selle hinnang on niivõrd väike (ei ületa 0.01), et võib pidada seda ebaoluliseks. Sarnaselt hariduse muutujale on ka sissetulekul samasuunaline seos vastustega ehk inimese sissetuleku suurus mõjutab tema suhtumist alaliselt elama tulevatesse välismaalastesse. Küll muutuja, mis iseloomustab välismaal sündimist, pole osutunud oluliseks ülejäänute küsimuste analüüsi korral, on selle hinnang suurem teistest muutujatest viimases küsimuses ehk kui inimene on sündinud välismaal, siis tema meelest mõjutavad immigrandid riiki kui elukohta positiivselt. Antud muutuja hinnanguks on 0.813, mis tähendab, et kui vastaja on sündinud välismaal, siis see mõjutab tema vastust peaaegu ühe positiivsema valikvastuse võrra, kui see oleks samas riigis sündinud vastaja korral.

Viimasena on aga jäänud Norra küsitletute vastuste analüüs. Lisa 8 näitab esmase regressiooni analüüsi tulemusi iga küsimuse kohta. Tabelitest selgub, et sarnaselt eelmiste riikide analüüsi tulemustele on ka Norra puhul mõjutavaks muutujaks osutunud haridus. Antud muutuja on statistiliselt oluline iga küsimuse regressiooni analüüsi tulemusel (vabaliikme P väärtus võrdub nulliga). Lisaks haridusele on sama tulemus ka välismaal sündimist iseloomustava muutuja puhul, mille olulisuse näitaja võrdub kõigis kuues analüüsis 0-ga. Ülejäänud tegurid nagu vanus, sissetulek ja vähemusrahvuste esindamine omavad olulisust ühes või teises küsimuses, näiteks vanuse muutuja on oluline teise, kolmanda ja viienda küsimuse, vähemusgruppi kuulumine – esimese ja teise, ning sissetulek – viimase kolme küsimuse analüüsi tulemusel. Analoogiliselt eelnevate riikide analüüsile jäetakse igast küsimust iseloomustavast mudelist ebaolulised muutujad välja.

Lisas 9 on esitatud viimane regressiooni analüüs, mis näitab igat küsimust iseloomustavasse mudelisse jäetud muutujate hinnangut, standartviga ja statistilist olulisust. Tulemusest on näha, et peaaegu kõikide mudelisse jäetud muutujate statistilist olulisust iseloomustavad näitajad on võrdsed nulliga, suurema väärtusega on ainult vähemusrahvuste hulka kuulumise tähistav muutuja. Esimese küsimuse analüüsi tulemuste puhul ületab selle teguri olulisuse näitaja lubatud piiri ehk seega võib pidada antud muutujad ebaoluliseks. Seega tegurid nagu haridus, vanus ja sissetulek on statistiliselt olulised Norra tulemuste puhul, kuid sarnaselt eelnevate riikide tulemustele omavad nõrga mõju inimeste vastustele.

Selleks, et võtta kokku regressiooni analüüsi tulemused, on statistiliselt olulised muutujad koondatud ühte tabelisse küsimuste ja riikide lõikes. Tabelis 8 on esitatud tegurid, mis analüüsi tulemuse alusel omavad mõju määratud küsimuste vastustele ühes või teises riigis. Kokkuvõtva tabeli alusel on võimalik võrrelda, mis muutuja osutus olulisena sagedamini ühe või teise küsimuse puhul. Nagu näeme tabelist, igas riigis on iga küsimuse puhul ühiseks statistiliseks muutujaks on haridus, mis oli ka regressiooni analüüsi tulemuste tõlgendamisel juba selge. Teisel kohal seisab selline tegur nagu vanus, summaarselt osutus see olulisena 14 korda ning valdavalt teise ja kolmanda küsimuse puhul. Järgmisena on aga sissetulek, keskmiselt on see muutuja osutunud olulisuseks igas küsimuses kaks korda, iga riigi analüüsi korral oli see statistiliselt oluline kuuendas küsimuses. Ülejäänud tegurid nagu sündimine välismaal ja vähemusrahvuste hulka kuulumine kohtus harvem, sagedamini olid nad olulised viimase kolme küsimuse analüüsi korral.

Tabel 8. Küsimuste statistiliselt olulised muutujad küsimuste lõikes

Küsimuse jrn	Taani	Rootsi	Soome	Norra
1	Haridus	Haridus	Vanus	Haridus
		Sündinud välismaal		
		Sissetulek	Haridus	Vähemusgruppi kuulumine
2	Vanus	Vanus	Vanus	Vanus
		Haridus	Haridus	Haridus
	Haridus	Sissetulek	Sissetulek	Sündinud välismaal
				Vähemusgruppi kuulumine
3	Vanus	Vanus	Vanus	Vanus
	Haridus	Haridus	Haridus	Haridus
				Sündinud välismaal
4	Vanus	Haridus	Vanus	Haridus
	Haridus		Haridus	Sissetulek
	Sündinud välismaal	Sissetulek	Sissetulek	Sündinud välismaal
			Sündinud välismaal	
5	Vanus	Haridus	Haridus	Vanus
	Haridus	Sissetulek		Haridus
	Vähemusgruppi kuulumine	Vähemusgruppi kuulumine	Sissetulek	Sissetulek
				Sündinud välismaal
6	Vanus	Haridus	Haridus	Haridus
	Haridus		Sissetulek	Sissetulek
	Sissetulek	Sissetulek	Sündinud välismaal	Sündinud välismaal
	Sündinud välismaal			

Allikas: autori koostatud.

Vastavalt saadud tulemustele on kinnitust leidnud kõik hüpoteesid, kuna iga valitud tegur osutus oluliseks kasvõi korra iga riigi analüüsi korral. Regressiooni analüüside tulemustest oli näha, et tegurite mõju oli ülimalt väike, kuid see ei tähenda, et mõju puudub. Üksikuna tegur tõesti ei mõjuta vastaja arvamust, kombinatsioonis teistega aga omab see olulist mõju vastusele. Näiteks kõrgema hariduse ja sissetulekuga noorema inimese vastus on positiivsem, kui vanemal keskmise hariduse ja sissetulekuga vastaja

oma. Mõju on veelgi suurem, kui lisanduvad veel sellised faktorid nagu teises riigis sündimine või oma elukoha riigis vähemusrahvuste hulka kuulumine.

Antud bakalaureusetöös saadud tulemused näitavad inimeste hoiakute sõltuvust nende vanusest, haridus- ja sissetuleku tasest Norra, Rootsi, Taani ja Soome näitel. Samuti ka sellest, kas inimene on sündinud välismaal või riigis, kus antud hetkel elab, ning kas on ta peamise oma riigi rahvuse esindaja või mitte. Antud tulemustest saadud teadmist on võimalik kasutada riikide ja väiksemate piirkondade puhul, kus pole võimalik läbi viia sarnast küsitlust, kuid on vaja teada elanikkude arvamust antud teemal. Selleks, et määrata potentsiaalset elanikkude hoiakut sisserändajate suhtes, on võimalik analüüsida nende keskmist sissetulekut, haridustaset, vanust ja vajadusel teisi sotsiaalse tausta näitajaid. Sellisel juhul on võimalus väiksemate piirkondade omavalitsustel paremini aru saada oma elanikkude arvamusest ning hõlbustada integratsioonipoliitikat.

KOKKUVÕTE

Hoiak sisserrändajate suhtes on üks tähtsamaid ühiskonna heaolu puudutavaid aspekte, mis mõjutab nii üksikuid indiviide kui kogu riiki tervikus. Rahva arvamus immigrantidest sõltub mitte ainult migratsiooni voolu suuruselt, vaid ka peamistest põhjustest, miks üks või teine isik otsustab migreeruda. Sihtriigil on soodne olukord majandusarenguks, kui enamus immigrantidest otsustab kolida töötamise eesmärgil, samas aga esineb osa sisserrändajatest, kelle eesmärgiks on riigi sotsiaalsete toetuste ja soodustuste ärakasutamine, ilma et peaks ennast kui tööjõudu vastu pakkuma. Seoses sellega vaadeldakse esimeses peatükis teoreetilistes töödes sagedamini kohtuvaid migratsiooni teooriaid ehk indiviidide teisse riiki migreerumise põhjuseid. Peamiselt migreerub individ teisse riiki oma kasumi suurendamiseks, vaatamata sellele, et kolimisprotsess kui selline võtab alguses palju ressursse. Detailsemalt vaadates peab migreeruv isik enne kolimist enda jaoks aru saama, kas lubavad antud hetkel olemasolevad ressursid asuda elama teises kohas, mis on peamiseks kolimise eesmärgiks ning kus täpsemalt on võimalik antud eesmärki saavutada.

Peale selle, et vaadelda migratsiooniprotsessi rändaja seisukohast, peab arvestama ka vastuvõtva riigi elanikkudega. Teisisõnu, peab vaatama, mis on sihtriigi elanikkonna reaktsioon uute naabrite suhtes. Tihti peale peavad välismaalased puutuma kokku ühiskonna formeerunud eelarvamustega, mis baseeruvad kättesaadaval informatsioonil nagu meedia ja ühiskonna liikmete igapäevane suhtlemine omavahel. Vastavalt ühiskonna hoiakute positiivsusest jaotatakse seda neljaks osaks: aktiivselt tolerantsed, passiivselt tolerantsed, ambivalentssed ja ebatolerantsed. Kuid peale informatsiooni allikaid, mis ehitavad üles sihtriigi kodaniku arvamusel, on tähtis silmas pidada ka tema isiklikud näitajad nagu kui vana on nn arvaja, mis on tema sotsiaalne staatus antud ühiskonnas jne. Sõltuvalt nende faktorite muutmisest muutub ka mingil määral tema meelestatus immigrantide suhtes, näiteks vananedes võib ebatolerantne isik muutuda ambivalentseks ja vastupidi.

Selliste tegurite statistiliste näitajate uurimiseks ja nende mõju mõõtmiseks kasutab autor Euroopa Sotsiaaluuringu poolt 2012. aastal läbiviidud küsitluse tulemusi. Küsitluses on osalenud mitmed Euroopa riiki, tulemuste andmebaasist on valitud välja vaatluse alla kuuluva nelja riigi andmed: Norra, Soome, Rootsi ja Taani. Intervjuu käigus oli küsitud ca 200 küsimust, seega nende hulgast on võetud ainult need, millele vastused peegeldavad vastaja suhtumist alaliselt elama tulnud välismaalastesse kõige rohkem. Neid küsimusi oli kokku kuus, kõik kinniste vastustega, esimesed kolm küsimust nelja valikvastusega, ülejäänud skaalaga 0–10. Küsimuste sisu puudutas järgmiseid aspekte:

- 1) kui palju peaks laskma riiki elama samast rassist ja etnilisest grupist välismaalaseid, nagu seda on sihtriigi elanikkude enamik,
- 2) kui palju peaks laskma riiki elama erinevast rassist ja etnilisest grupist välismaalaseid,
- 3) kui palju peaks laskma riiki inimesi vaesematest riikidest väljaspool Euroopat,
- 4) kas intervjuueeritava arvamusel on immigrantidel positiivne või negatiivne mõju tema riigi majandusele,
- 5) kas immigrandid toovad rohkem kasu või kahju riigi kultuurielule,
- 6) kas riik kui elukoht on mõjutatud positiivselt või negatiivselt sisserändajate poolt.

Andmete esmane analüüs näitas, et vastajad olid enamusest valinud keskmised, mõnikord keskmisest veidi paremad vastused. Teisisõnu, vähesed vastajad on valinud vastuseks kas täiesti positiivsed või negatiivsed vastusevariandid, pigem kaldusid nad valida rohkem neutraalsemat positsiooni või siis veidi positiivsemat, kui teisiti antud vastuste valik ei võimaldanud. Selline tulemus on sama kõigi nelja riigi puhul. Nende tulemuste pealt võib teha esialgse järelduse, et sellistes immigrantide seas populaarsetes sihtkohad nagu seda on majanduslikult edukad Skandinaavia riigid on elanikkond enamusest passiivselt tolerantne ehk suhtub sisserändajatesse positiivselt, kuid ei toeta erinevaid diskrimineerimisvastaseid poliitikaid.

Ülaltoodud küsimustele saadud vastuste abil uuritakse samuti, kas vastajate vanus, haridustase ja sissetulek on mõjutavaks teguriks antud küsimustele vastamisel või mitte. Olid valitud just need faktorid, kuna eelnevalt läbiviidud samateemalised uurimistööd on

kasutanud samad tegurid oma töö muutujatena, näiteks seda on O. Demidova ja T. Paasi 2014. aasta töö Eesti ja Venemaa näitel. Samuti on nendest teguritest juttu teoreetilistes allikates, kus nende potentsiaalne mõju on kirjeldatud koos meedia, stereotüüpide jt oluliste faktorite mõjuga. Lisaks nendele olid veel võetud arvesse sellised tegurid nagu isiku sündimine välismaal ja tema kuuluvus vähemusrahvuste hulka.

Tegurite mõju hindamiseks oli püstitatud viis hüpoteesi ning ühevõrrandiline regressioonimudel, kus haridustase, sissetulek ja vanus olid muutujatena, välismaal sündimine ja vähemusrahvuste hulka kuulumine aga fiktiivsete muutujatena (binaarsed muutujad). Analüüs oli viidud läbi eraldi iga küsimuse vastuste kohta riikide kaupa. Kokkuvõttes näitasid analüüsi tulemused, et uurimiseks valitud teguritel on olemas seos antud vastustega ühe või teise küsimuse puhul, seega on hüpoteesid kinnitatud. Kõigi kuue analüüsi puhul iga riigi kohta on sagedamini olulisena välja tulnud haridustase seos vastustega, mis annab võimalust teha järelduse, et isiku haridustase mõjutab tema hoiakut immigrantide suhtes rohkem, kui kõik teised tegurid. Ehk esimese hüpoteesi järgi mida haritum on inimene, seda tolerantsem ta on. Samal ajal näitavad muutujate statistilised hinnangud seda, et see mõju on enamusest väga nõrk ning üksikuna oluliselt ei mõjuta respondenti vastust. Siinkohal võib oletada, et teise mudeli ja analüüsimeetodi puhul oleks võimalik tuvastada, kombinatsioonis mis teiste teguritega on antud muutujatel tugevam mõju vastaja arvamusele immigrantide lubamisest riiki ja nende mõjust ühiskonnale.

Antud bakalaureusetöö tulemused on osaliselt sarnased O. Demidova ja T. Paasi töös oleva järeldusega, mille kohaselt seletavad haridus, sissetulek ja vanus isiku hoiakut immigrantide suhtes, kuid nende töös oli see ainult Eesti puhul. Käesolevas töös läbiviidud analüüs näitab, et ainult indiviidi haridustasest või sissetulekust ei piisa, nende kõikide tegurite kombinatsioon omab olulist mõju inimese arvamusele. Seega on võimalik ennustada ühe või teise ühiskonna hoiakut sisserändajate suhtes läbi selle üldise haridustase, keskmise vanuse ja sissetulekutase arvestamise. Antud teadmine aitaks riikidele määrata piirkondade potentsiaalset immigrante puudutavat meelestatust, kui pole võimalik viia läbi analoogiline küsitlus. Selle abil oleks võimalik efektiivsemalt jaotada alaliselt elama tulnud välismaalasi piirkondade vahel, mis hõlbustaks riigi integratsioonipoliitikat ja säilitaks ühiskonna heaolu.

VIIDATUD ALLIKAD

1. **Blommaert, J., Dewilde, A., Stuyk, K., Peleman, K., Meert, H.** Space, experience and authority. Exploring attitudes towards refugee centers in Belgium. *Journal of Language and Politics* 212. Johns Benjamins Publishing Company. 2003, 311-332 pp. [http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:8-dTWbyi8xwJ:www.researchgate.net/profile/Jan_Blommaert/publication/233551931_Space_experience_and_authority_Exploring_attitudes_towards_refugee_centers_in_Belgium/links/541ee2040cf2218008d3e052.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ee] 22.02.2015
2. **Brunner, B., Kuhn, A.** Cultural Distance and Attitudes Towards Immigration: Evidence from Swiss Voting Results. 2014, 47p. [http://www.iza.org/conference_files/amm2014/kuhn_a21111.pdf] 22.02.2015
3. **Demidova, O., Paas, T.** What explains people's attitudes towards immigrants? A comparative study of Estonia and Russia. Tartu Ülikool: Tartu, 2014, 20 p. [<http://www.mtk.ut.ee/sites/default/files/mtk/RePEc/mtk/febpdf/febawb94.pdf>] 26.02.2015
4. **Dunaway, J., Abrajano, M. A., Branton, R. P.** Agenda Setting, Public Opinion, and the Issue of Immigration Reform. The Center for Comparative Immigration Studies. Working Paper 162. University of California, San Diego: 2007, 20 p. [http://ccis.ucsd.edu/wp-content/uploads/WP_162.pdf] 25.02.2015
5. **Eamets, R., Philips, K.** Töõjõu vaba liikumine Euroopa Liidus ja selle mõju Eesti tööturule – Tartu Ülikooli Euroopa Kolledži Toimetised No. 20. Tartu Ülikooli Kirjastus, Tartu, 2004, lk 32. [<http://digar.nlib.ee/digar/show/?id=5396>] 22.02.2015

6. **Finney, N., Peach, E.** Attitudes towards asylum seekers, refugees and other immigrant. A literature review for the Commission for Racial Equality (CRE). Information Centre about Asylum and Refugees in the UK (ICAR). King's College London. London: 2004, 130 p. [http://www.icar.org.uk/asylum_icar_report.pdf] 22.02.2015

7. **Fryberg, S.A., Stephens, N.M., Covarrubias, R., Markus H.R., Carter E.D., Laiduck, G.A., Salido, A.J.** How the Media Frames the Immigration Debate: The Critical Role of Location and Politics. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, Vol. 00, No. 0, 2011, pp. 1—17.
[http://www.kellogg.northwestern.edu/faculty/stephens/htm/docs/ASAP-2011-Fryberg_Stephens_etal.pdf] 22.02.2015

8. **Giordaniy, P. E., Ruta, M.** Prejudice and Immigration. *s.l.*: 2008, 48 p.
[<http://www.dklevine.com/archive/refs4122247000000002276.pdf>] 22.02.2015

9. **Hagen-Zanker, J.** Why do people migrate? A review of the theoretical literature. Maastricht University: 2008, 25 p. [http://mpra.ub.uni-muenchen.de/28197/1/MPRA_paper_28197.pdf] 22.02.2015

10. Impact of Immigration on Europe's Societies. European Migration Network. An introduction to the EMN Pilot Research Study on the "Impact of Immigration on Europe's Societies". Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2006, 37 p. [http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/policies/immigration/pdf/general/emn_immigration_2006_en.pdf] 22.02.2015

11. **Kumpikaite, V., Zickute, I.** Synergy of Migration Theories: Theoretical Insights - Engineering Economics. Kaunas, Lithuania: 2012, Vol. 23 Issue 4, pp. 387-394.
[<http://web.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/ehost/detail?sid=28644877-eda5-404da21075cf85838dc0%40sessionmgr4003&vid=1&hid=4204&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtG1ZlZQ%3d%3d#db=bth&AN=84357610>] 22.02.2015

12. **Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., Taylor, J.E.** Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*. *s.l.*: 1993, pp. 431-466.
[https://cis.uchicago.edu/outreach/summerinstitute/2011/documents/sti2011-parks-theories_of_international_migration.pdf] 22.02.2015
13. **Norte, C., Mortágua, M. J., Rosa, M. J. V., Silva, P. D., Santos, V.** The Impact of Immigration on Europe's Societies. A Study for the European Migration Network, the case of Portugal. National Contact Point in Portugal. 2004, 65 p.
[http://www.sef.pt/documentos/56/VersaoFinal_TheImpactofImmigrationonEuropesSocieties.pdf] 22.02.2015
14. **Poot, J., Cochrane, B.** Measuring the Economic Impact of Immigration: A Scoping Paper. Immigration Research Programme. Population Studies Centre University of Waikato: 2004, 57 p.
[<http://www.dol.govt.nz/research/migration/pdfs/ScopingpaperontheEconomicImpactsofImmigration.pdf>] 22.02.2015
15. **Tassinopoulos, A., Werner, H.** To Move or Not to Move - Migration of Labour in the European Union - Mobility and Migration of Labour in the EU, 1998.
[<http://doku.iab.de/topics/1999/topics35.pdf>] 22.02.2015
16. **Thalhammer, E., Zucha, V., Enzenhofer, E., Salfinger, B., Ogris, G.** Attitudes towards minority groups in the European Union. A special analysis of the Eurobarometer 2000 survey on behalf of the European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia: Vienna, 2001, 66 p.
[http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_138_analysis.pdf] 22.02.2015
17. The Impact of Immigration on Germany's Society. The German Contribution to the Pilot Research Study "The Impact of Immigration on Europe's Societies" within the framework of the European Migration Network. German National Contact Point. Federal Office for Migration and Refugees. Nürnberg: 2005, 65 p.

[http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/emn-studies/illegally-resident/de-finalstudy-eng_en.pdf] 22.02.2015

18. **Zick, A., Küpper, B., Hövermann, A.** Intolerance, Prejudice and Discrimination. A European Report. Berlin: 2011, 189 p. [<http://library.fes.de/pdf-files/do/07908-20110311.pdf>] 22.02.2015

19. Sampling for the European Social Survey Round VI: Principles and Requirements. Guide. Mannheim, European Social Survey, GESIS. The Sampling Expert Panel of the ESS. Mannheim: 2012, 16 p.
[http://www.europeansocialsurvey.org/docs/round6/methods/ESS6_sampling_guidelines.pdf] 21.04.2015

20. Source Questionnaire Amendment 01. Round 6, 2012/13. European Social Survey. London: 2012, 67 p.
[http://www.europeansocialsurvey.org/docs/round6/fieldwork/source/ESS6_source_main_questionnaire.pdf] 21.04.2015

21. The World Bank. IBRD, IDA. Data, Net migration, 2015.
[<http://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.NETM/countries?display=default>] 21.04.2015

LISAD

Lisa 1. Korrelatsioonianalüüsi tulemused

Lisa 1.1. Korrelatsioonianalüüsi tulemuste esimene osa

		Sama etnilisus	Erinev etnilisus	Vaesematest riikidest	Riigi majandus	Kultuurielu	Elukoht
Sama etnilisus	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	1	0,763**	0,638**	-0,406**	-0,389**	-0,458**
	Olulisus		0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	Vastajate arv	7201	7180	7160	7095	7136	7137
Erinev etnilisus	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	0,763**	1	0,798**	-0,485**	-0,466**	-0,560**
	Olulisus	0,000		0,000	0,000	0,000	0,000
	Vastajate arv	7180	7200	7163	7093	7134	7139
Vaesematest riikidest	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	0,638**	0,798**	1	-0,434**	-0,414**	-0,517**
	Olulisus	0,000	0,000		0,000	0,000	0,000
	Vastajate arv	7160	7163	7195	7088	7131	7133
Riigi majandus	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	-0,406**	-0,485**	-0,434**	1	0,560**	0,627**
	Olulisus	0,000	0,000	0,000		0,000	0,000
	Vastajate arv	7095	7093	7088	7179	7128	7123
Kultuurielu	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	-0,389**	-0,466**	-0,414**	0,560**	1	0,675**
	Olulisus	0,000	0,000	0,000	0,000		0,000
	Vastajate arv	7136	7134	7131	7128	7235	7177

Lisa 1.1 järg

Elukoht	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	-0,458**	-0,560**	-0,517**	0,627**	0,675**	1
	Olulisus	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	
	Vastajate arv	7137	7139	7133	7123	7177	7222
Vanus	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	0,082**	0,157**	0,185**	-0,034**	-0,028*	-0,070**
	Olulisus	0,000	0,000	0,000	0,004	0,017	0,000
	Vastajate arv	7199	7198	7193	7177	7233	7220
Kõrgeim haridus	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	-0,143**	-0,151**	-0,130**	0,184**	0,185**	0,156**
	Olulisus	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	Vastajate arv	7193	7193	7187	7171	7227	7214
Majapidamise netotulu	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	-0,108**	-0,132**	-0,092**	0,121**	0,147**	0,143**
	Olulisus	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	Vastajate arv	6609	6608	6601	6600	6650	6641
Sündinud välismaal	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	-0,069**	-0,084**	-0,095**	0,095**	0,060**	0,110**
	Olulisus	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	Vastajate arv	7200	7199	7194	7178	7234	7221
Vähemusgruppi kuulumine	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	-0,007	-0,024*	-0,041**	0,057**	0,030*	0,047**
	Olulisus	0,549	0,046	0,001	0,000	0,011	0,000
	Vastajate arv	7176	7175	7170	7153	7211	7198

** . Korrelatsioon on oluline 0.01 tasemel.

* . Korrelatsioon on oluline 0.05 tasemel.

Allikas: „ESS6 – edition 2.0“ 2012. aasta küsitluse integreeritud andmebaas, autori koostatud.

Lisa 1.2. Korrelatsioonianalüüsi tulemuste teine osa

		Vanus	Kõrgeim haridus	Majapidamise netotulu	Sündinud välismaal	Vähemusgruppi kuulumine
Sama etnilisus	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	0,082**	-0,143**	-0,108**	-0,069**	-0,007
	Olulisus	0,000	0,000	0,000	0,000	0,549
	Vastajate arv	7199	7193	6609	7200	7176
Erinev etnilisus	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	0,157**	-0,151**	-0,132**	-0,084**	-0,024*
	Olulisus	0,000	0,000	0,000	0,000	0,046
	Vastajate arv	7198	7193	6608	7199	7175
Vaesematest riikidest	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	0,185**	-0,130**	-0,092**	-0,095**	-0,041**
	Olulisus	0,000	0,000	0,000	0,000	0,001
	Vastajate arv	7193	7187	6601	7194	7170
Riigi majandus	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	-0,034**	0,184**	0,121**	0,095**	0,057**
	Olulisus	0,004	0,000	0,000	0,000	0,000
	Vastajate arv	7177	7171	6600	7178	7153
Kultuurielu	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	-0,028*	0,185**	0,147**	0,060**	0,030*
	Olulisus	0,017	0,000	0,000	0,000	0,011
	Vastajate arv	7233	7227	6650	7234	7211
Elukoht	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	-0,070**	0,156**	0,143**	0,110**	0,047**
	Olulisus	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	Vastajate arv	7220	7214	6641	7221	7198
Vanus	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	1,000	-0,066**	-0,126**	-0,090**	-0,097**
	Olulisus		0,000	0,000	0,000	0,000
	Vastajate arv	7316	7306	6696	7315	7289

Lisa 1.2 järg

Kõrgeim haridus	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	-0,066**	1,000	0,197**	0,087**	0,004
	Olulisus	0,000		0,000	0,000	0,762
	Vastajate arv	7306	7308	6696	7308	7282
Majapidamise netotulu	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	-0,126**	0,197**	1,000	-0,056**	-0,048**
	Olulisus	0,000	0,000		0,000	0,000
	Vastajate arv	6696	6696	6698	6698	6679
Sündinud välismaal	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	-0,090**	0,087**	-0,056**	1,000	0,389**
	Olulisus	0,000	0,000	0,000		0,000
	Vastajate arv	7315	7308	6698	7317	7291
Vähemusgruppi kuulumine	Pearsoni korrelatsiooni-kordaja	-0,097**	0,004	-0,048**	0,389**	1,000
	Olulisus	0,000	0,762	0,000	0,000	
	Vastajate arv	7289	7282	6679	7291	7291

** . Korrelatsioon on oluline 0.01 tasemel.

* . Korrelatsioon on oluline 0.05 tasemel.

Allikas: „ESS6 – edition 2.0“ 2012. aasta küsitluse integreeritud andmebaas, autori koostatud.

Lisa 2. Regressioonianalüüsi tulemused küsimuste 1–6 vastuste osas Taani puhul

	Parameetri hinnang	Standartviga	P	Tolerance	VIF
Konstant	1,533	0,067	0,000		
Vanus	0,001	0,001	0,145	0,974	1,027
Haridus	0,096	0,010	0,000	0,879	1,138
Sissetulek	-0,002	0,007	0,767	0,876	1,142
Sündinud riigis	0,05	0,088	0,570	0,726	1,378
Vähemusgruppi kuulumine	-0,070	0,118	0,553	0,726	1,378

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante enamusega samast rassist/etnilisest gruppist

	Parameetri hinnang	Standartviga	P	Tolerance	VIF
Konstant	1,404	0,073	0,000		
Vanus	0,009	0,001	0,000	0,974	1,027
Haridus	0,114	0,011	0,000	0,879	1,137
Sissetulek	0,013	0,007	0,156	0,876	1,142
Sündinud riigis	0,002	0,097	0,974	0,707	1,414
Vähemusgruppi kuulumine	-0,190	0,129	0,132	0,708	1,411

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante enamusest erinevast rassist/etnilisest gruppist

	Parameetri hinnang	Standartviga	P	Tolerance	VIF
Konstant	1,615	0,077	0,000		
Vanus	0,011	0,001	0,000	0,975	1,026
Haridus	0,093	0,012	0,000	0,877	1,140
Sissetulek	0,004	0,008	0,552	0,874	1,144
Sündinud riigis	0,053	0,102	0,650	0,722	1,386
Vähemusgruppi kuulumine	-0,215	0,137	0,125	0,724	1,382

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante vaesematest riikidest väljaspool Euroopat

Lisa 2 järg

	Parameetri hinnang	Standartviga	P	Tolerance	VIF
Konstant	3,780	0,250	0,000		
Vanus	-0,009	0,003	0,011	0,975	1,026
Haridus	0,369	0,034	0,000	0,880	1,136
Sissetulek	0,035	0,022	0,140	0,875	1,143
Sündinud riigis	0,943	0,292	0,001	0,711	1,406
Vähemusgruppi kuulumine	0,394	0,386	0,311	0,712	1,404

a. Sõltuv muutuja: Sisserände on halb või hea riigi majanduse jaoks

	Parameetri hinnang	Standartviga	P	Tolerance	VIF
Konstant	4,719	0,262	0,000		
Vanus	-0,008	0,004	0,025	0,976	1,024
Haridus	0,416	0,035	0,000	0,882	1,134
Sissetulek	0,033	0,023	0,195	0,877	1,141
Sündinud riigis	0,335	0,301	0,267	0,709	1,411
Vähemusgruppi kuulumine	0,836	0,402	0,038	0,709	1,411

a. Sõltuv muutuja: Riigi kultuurielu on kahjustatud või rikastatud

	Parameetri hinnang	Standartviga	P	Tolerance	VIF
Konstant	4,990	0,232	0,000		
Vanus	-0,017	0,003	0,000	0,975	1,026
Haridus	0,362	0,031	0,000	0,877	1,141
Sissetulek	0,065	0,021	0,004	0,871	1,148
Sündinud riigis	0,573	0,268	0,035	0,709	1,411
Vähemusgruppi kuulumine	0,414	0,357	0,247	0,709	1,411

a. Sõltuv muutuja: Immigrandid teevad riigi halvemaks või paremaks kohaks elamiseks

Allikas: „ESS6 – edition 2.0“ 2012. aasta küsitluse integreeritud andmebaas, autori koostatud.

Lisa 3. Regressioonianalüüsi tulemused küsimuste 1–6 vastuste osas Taani puhul pärast statistiliselt ebaoluliste muutujate elimineerimist

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	1,636	0,039	0,000
Haridus	0,081	0,009	0,000

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante enamusega samast rassist/etnilisest gruppist

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	1,404	0,064	0,000
Vanus	0,010	0,001	0,000
Haridus	0,108	0,010	0,000

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante enamusest erinevast rassist/etnilisest gruppist

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	1,589	0,068	0,000
Vanus	0,011	0,001	0,000
Haridus	0,092	0,010	0,000

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante vaesematest riikidest väljaspool Euroopat

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	4,076	0,188	0,000
Vanus	-0,010	0,003	0,001
Haridus	0,363	0,029	0,000
Sündinud riigis	1,112	0,223	0,000

a. Sõltuv muutuja: Sisserände on halb või hea riigi majanduse jaoks

Allikas: „ESS6 – edition 2.0“ 2012. aasta küsitluse integreeritud andmebaas, autori koostatud.

Lisa 3 järg

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	5,087	0,197	0,000
Vanus	-0,011	0,003	0,000
Haridus	0,414	0,030	0,000
Vähemusgruppi kuulumine	1,007	0,314	0,001

a. Sõltuv muutuja: Riigi kultuurielu on kahjustatud või rikastatud

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	5,039	0,232	0,000
Vanus	-0,017	0,003	0,000
Haridus	0,357	0,031	0,000
Sissetulek	0,055	0,021	0,008
Sündinud riigis	0,712	0,225	0,002

a. Sõltuv muutuja: Immigrandid teevad riigi halvemaks või paremaks kohaks elamiseks

Allikas: „ESS6 – edition 2.0“ 2012. aasta küsitluse integreeritud andmebaas, autori koostatud.

Lisa 4. Regressioonianalüüsi tulemused küsimuste 1–6 vastuste osas Rootsi puhul

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	1,425	0,056	0,000
Vanus	0,000	0,001	0,675
Haridus	0,075	0,010	0,000
Sissetulek	0,012	0,006	0,041
Sündinud riigis	-0,035	0,053	0,509
Vähemusgruppi kuulumine	0,061	0,096	0,526

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante enamusega samast rassist/etnilisest gruppist

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	1,312	0,058	0,000
Vanus	0,002	0,001	0,040
Haridus	0,083	0,010	0,000
Sissetulek	0,017	0,006	0,005
Sündinud riigis	-0,003	0,055	0,950
Vähemusgruppi kuulumine	0,071	0,100	0,477

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante enamusest erinevast rassist/etnilisest gruppist

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	1,363	0,060	0,000
Vanus	0,003	0,001	0,001
Haridus	0,075	0,010	0,000
Sissetulek	0,008	0,006	0,204
Sündinud riigis	0,030	0,056	0,592
Vähemusgruppi kuulumine	0,037	0,102	0,719

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante vaesematest riikidest väljaspool Euroopat

Lisa 4 järg

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	4,876	0,227	0,000
Vanus	-0,004	0,003	0,158
Haridus	0,081	0,017	0,000
Sissetulek	0,092	0,020	0,000
Sündinud riigis	0,109	0,183	0,553
Vähemusgruppi kuulumine	0,540	0,331	0,103

a. Sõltuv muutuja: Sisserände on halb või hea riigi majanduse jaoks

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	6,111	0,219	0,000
Vanus	-0,002	0,003	0,549
Haridus	0,096	0,015	0,000
Sissetulek	0,090	0,019	0,000
Sündinud riigis	0,042	0,177	0,811
Vähemusgruppi kuulumine	0,686	0,325	0,035

a. Sõltuv muutuja: Riigi kultuurielu on kahjustatud või rikastatu

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	5,808	0,214	0,000
Vanus	-0,007	0,003	0,023
Haridus	0,068	0,015	0,000
Sissetulek	0,098	0,019	0,000
Sündinud riigis	0,184	0,174	0,290
Vähemusgruppi kuulumine	0,136	0,314	0,664

a. Sõltuv muutuja: Immigrandid teevad riigi halvemaks või paremaks kohaks elamiseks

Lisa 5. Regressioonianalüüsi tulemused küsimuste 1–6 vastuste osas Rootsi puhul pärast statistiliselt ebaoluliste muutujate elimineerimist

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	1,411	0,042	0,000
Haridus	0,074	0,009	0,000
Sissetulek	0,011	0,006	0,051

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante enamusega samast rassist/etnilisest gruppist

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	1,320	0,057	0,000
Vanus	0,002	0,001	0,050
Haridus	0,083	0,010	0,000
Sissetulek	0,017	0,006	0,004

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante enamusest erinevast rassist/etnilisest gruppist

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	1,429	0,054	0,000
Vanus	0,003	0,001	0,000
Haridus	0,071	0,009	0,000

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante vaesematest riikidest väljaspool Euroopat

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	4,648	0,144	0,000
Haridus	0,081	0,016	0,000
Sissetulek	0,097	0,020	0,000

a. Sõltuv muutuja: Sisserände on halb või hea riigi majanduse jaoks

Lisa 5 järg

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	6,014	0,141	0,000
Haridus	0,097	0,015	0,000
Sissetulek	0,091	0,019	0,000
Vähemusgruppi kuulumine	0,730	0,311	0,019

a. Sõltuv muutuja: Riigi kultuurielu on kahjustatud või rikastatud

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	5,478	0,136	0,000
Haridus	0,065	0,014	0,000
Sissetulek	0,104	0,018	0,000

a. Sõltuv muutuja: Immigrandid teevad riigi halvemaks või paremaks kohaks elamiseks

Allikas: „ESS6 – edition 2.0“ 2012. aasta küsitluse integreeritud andmebaas, autori koostatud.

Lisa 6. Regressioonianalüüsi tulemused küsimuste 1–6 vastuste osas Soome puhul

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	1,703	0,052	0,000
Vanus	0,003	0,001	0,001
Haridus	0,077	0,009	0,000
Sissetulek	0,011	0,006	0,069
Sündinud riigis	0,007	0,082	0,931
Vähemusgruppi kuulumine	0,120	0,116	0,301

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante enamusega samast rassist/etnilisest gruppist

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	1,884	0,057	0,000
Vanus	0,004	0,001	0,000
Haridus	0,080	0,010	0,000
Sissetulek	0,017	0,007	0,011
Sündinud riigis	0,075	0,089	0,400
Vähemusgruppi kuulumine	0,094	0,124	0,447

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante enamusest erinevast rassist/etnilisest gruppist

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	2,051	0,057	0,000
Vanus	0,007	0,001	0,000
Haridus	0,058	0,010	0,000
Sissetulek	0,009	0,006	0,149
Sündinud riigis	-0,093	0,089	0,294
Vähemusgruppi kuulumine	0,024	0,123	0,845

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante vaesematest riikidest väljaspool Euroopat

Lisa 6 järg

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	4,031	0,197	0,000
Vanus	0,007	0,003	0,007
Haridus	0,173	0,022	0,000
Sissetulek	0,064	0,017	0,000
Sündinud riigis	0,606	0,240	0,012
Vähemusgruppi kuulumine	0,177	0,334	0,595

a. Sõltuv muutuja: Sisserände on halb või hea riigi majanduse jaoks

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	6,340	0,170	0,000
Vanus	-0,004	0,002	0,073
Haridus	0,159	0,019	0,000
Sissetulek	0,058	0,015	0,000
Sündinud riigis	0,045	0,207	0,827
Vähemusgruppi kuulumine	-0,147	0,289	0,612

a. Sõltuv muutuja: Riigi kultuurielu on kahjustatud või rikastatud

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	4,674	0,183	0,000
Vanus	0,003	0,002	0,176
Haridus	0,125	0,021	0,000
Sissetulek	0,039	0,016	0,016
Sündinud riigis	0,807	0,224	0,000
Vähemusgruppi kuulumine	0,154	0,311	0,619

a. Sõltuv muutuja: Immigrandid teevad riigi halvemaks või paremaks kohaks elamiseks

Allikas: „ESS6 – edition 2.0“ 2012. aasta küsitluse integreeritud andmebaas, autori koostatud.

Lisa 7. Regressioonianalüüsi tulemused küsimuste 1–6 vastuste osas Soome puhul pärast statistiliselt ebaoluliste muutujate elimineerimist

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	1,710	0,047	0,000
Vanus	0,004	0,001	0,000
Haridus	0,079	0,008	0,000

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante enamusega samast rassist/etnilisest gruppist

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	1,897	0,057	0,000
Vanus	0,004	0,001	0,000
Haridus	0,079	0,010	0,000
Sissetulek	0,017	0,007	0,009

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante enamusest erinevast rassist/etnilisest gruppist

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	2,048	0,051	0,000
Vanus	0,008	0,001	0,000
Haridus	0,061	0,009	0,000

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante vaesematest riikidest väljaspool Euroopat

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	4,035	0,197	0,000
Vanus	0,007	0,003	0,008
Haridus	0,173	0,022	0,000
Sissetulek	0,064	0,017	0,000
Sündinud riigis	0,650	0,225	0,004

a. Sõltuv muutuja: Sisserände on halb või hea riigi majanduse jaoks

Lisa 7 järg

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	6,101	0,106	0,000
Haridus	0,166	0,019	0,000
Sissetulek	0,061	0,015	0,000

a. Sõltuv muutuja: Riigi kultuurielu on kahjustatud või rikastatud

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	4,869	0,114	0,000
Haridus	0,120	0,020	0,000
Sissetulek	0,037	0,016	0,021
Sündinud riigis	0,813	0,209	0,000

a. Sõltuv muutuja: Immigrandid teevad riigi halvemaks või paremaks kohaks elamiseks

Allikas: „ESS6 – edition 2.0“ 2012. aasta küsitluse integreeritud andmebaas, autori koostatud.

Lisa 8. Regressioonianalüüsi tulemused küsimuste 1–6 vastuste osas Norra puhul

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	1,633	0,063	0,000
Vanus	0,000	0,001	0,742
Haridus	0,069	0,010	0,000
Sissetulek	0,011	0,007	0,084
Sündinud riigis	-0,248	0,058	0,000
Vähemusgruppi kuulumine	0,188	0,079	0,017

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante enamusega samast rassist/etnilisest gruppist

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	1,601	0,067	0,000
Vanus	0,004	0,001	0,000
Haridus	0,097	0,011	0,000
Sissetulek	0,003	0,007	0,711
Sündinud riigis	-0,282	0,062	0,000
Vähemusgruppi kuulumine	0,177	0,083	0,034

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante enamusest erinevast rassist/etnilisest gruppist

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	1,635	0,069	0,000
Vanus	0,006	0,001	0,000
Haridus	0,093	0,011	0,000
Sissetulek	-0,004	0,007	0,609
Sündinud riigis	-0,221	0,063	0,000
Vähemusgruppi kuulumine	0,112	0,085	0,189

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante vaesematest riikidest väljaspool Euroopat

Lisa 8 järg

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	4,599	0,200	0,000
Vanus	0,005	0,003	0,082
Haridus	0,150	0,020	0,000
Sissetulek	0,071	0,019	0,000
Sündinud riigis	0,866	0,171	0,000
Vähemusgruppi kuulumine	-0,151	0,232	0,516

a. Sõltuv muutuja: Sisserände on halb või hea riigi majanduse jaoks

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	4,343	0,221	0,000
Vanus	0,009	0,003	0,004
Haridus	0,176	0,022	0,000
Sissetulek	0,078	0,021	0,000
Sündinud riigis	0,837	0,190	0,000
Vähemusgruppi kuulumine	-0,017	0,257	0,947

a. Sõltuv muutuja: Riigi kultuurielu on kahjustatud või rikastatud

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	4,784	0,194	0,000
Vanus	-0,001	0,003	0,663
Haridus	0,104	0,020	0,000
Sissetulek	0,072	0,019	0,000
Sündinud riigis	1,122	0,166	0,000
Vähemusgruppi kuulumine	-0,213	0,226	0,346

a. Sõltuv muutuja: Immigrandid teevad riigi halvemaks või paremaks kohaks elamiseks

Allikas: „ESS6 – edition 2.0“ 2012. aasta küsitluse integreeritud andmebaas, autori koostatud.

Lisa 9. Regressioonianalüüsi tulemused küsimuste 1–6 vastuste osas Norra puhul pärast statistiliselt ebaoluliste muutujate elimineerimist

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	1,704	0,040	0,000
Haridus	0,071	0,009	0,000
Sündinud riigis	-0,251	0,057	0,000
Vähemusgruppi kuulumine	0,157	0,077	0,042

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante enamusega samast rassist/etnilisest gruppist

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	1,610	0,063	0,000
Vanus	0,004	0,001	0,000
Haridus	0,095	0,010	0,000
Sündinud riigis	-0,285	0,061	0,000
Vähemusgruppi kuulumine	0,144	0,081	0,078

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante enamusest erinevast rassist/etnilisest gruppist

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	1,628	0,065	0,000
Vanus	0,006	0,001	0,000
Haridus	0,087	0,010	0,000
Sündinud riigis	-0,207	0,056	0,000

a. Sõltuv muutuja: Lasta paljusid/väheseid immigrante vaesematest riikidest väljaspool Euroopat

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	4,850	0,131	0,000
Haridus	0,152	0,020	0,000
Sissetulek	0,066	0,019	0,000
Sündinud riigis	0,753	0,157	0,000

a. Sõltuv muutuja: Sisserände on halb või hea riigi majanduse jaoks

Lisa 9 järg

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	4,347	0,219	0,000
Vanus	0,009	0,003	0,004
Haridus	0,176	0,022	0,000
Sissetulek	0,078	0,021	0,000
Sündinud riigis	0,823	0,175	0,000

a. Sõltuv muutuja: Riigi kultuurielu on kahjustatud või rikastatud

	Parameetri hinnang	Standartviga	P
Konstant	4,707	0,127	0,000
Haridus	0,105	0,020	0,000
Sissetulek	0,073	0,018	0,000
Sündinud riigis	1,060	0,152	0,000

a. Sõltuv muutuja: Immigrandid teevad riigi halvemaks või paremaks kohaks elamiseks

Allikas: „ESS6 – edition 2.0“ 2012. aasta küsitluse integreeritud andmebaas, autori koostatud.

SUMMARY

EXPLANATORY FACTORS OF ATTITUDES TOWARDS IMMIGRANTS BASED ON EXAMPLE OF SCANDINAVIAN COUNTRIES

Elliina Krutova

The international mobility of people continues to grow, and popular target countries encounter difficulties in developing their migration and integration policies. Ethnically and culturally diverse countries have favorable conditions for economic development, but at the same time, there is a risk of tension between people of different ethnic backgrounds. This situation is a push factor for foreign investors and a highly qualified staff, which will negatively affect the business field of the country and the economy in general. Also, people elect political units, which position and action plan is similar with the opinion and attitudes of voters. Thus, citizens' attitudes towards immigrants can influence country's political and economic situation significantly. For this reason, the analysis of people's attitudes towards immigrants is essential to developing countries migration and integration policies, and thereby supporting economic growth. This is partly the reason why interest in research of this area has grown in recent years.

This bachelor thesis focuses on people's attitudes towards immigrants, and its shaping and influencing factors. The article deals with some of the most popular host countries: Finland, Sweden, Norway and Denmark. Goal of the thesis is to identify the factors shaping societal attitudes against immigrants. For achieving the goal, author poses following research tasks:

- Explain the causes of migration on the basis of theoretical approach
- People's attitudes towards immigrants explanatory factors' analysis
- Impact of immigration on society
- Description of methodology and analysis of empirical data,
- Analysis of the data obtained from the survey of Scandinavian countries

- Clarification of determinants of attitudes to immigrants in Scandinavian countries

Attitude towards immigrants is one of the most important aspects of the welfare of society, which affects both individuals alone and country as a whole. People's opinion of immigrants depend not only on the size of the migration flow, but also on the main reasons of why a person decides to migrate. The host country has good conditions for development if the majority of the immigrants decide to move for work purposes, while there is a part of the immigrants, whose goal is the consumption of state's social allowances and benefits. In this regard, the first chapter of this thesis examines theories of migration, ie reasons of individual to migrate. Mostly people are migrating to increase their profits, despite the fact that moving itself takes a lot of resources in the beginning. In more detail, an individual, who is looking forward to migrate to another country, before moving must realize for himself, either moving is currently available resources allow to settle in another place, which is the main purpose of migrating, and where exactly it is possible to achieve this purpose.

Apart from that, viewed in terms of the migration process, immigrants must take into an account inhabitants of the host country. In other words, it is necessary to analyse the national reaction to the new neighbors. Foreigners often have to confront society's formed prejudices, based on the information available to the members of society such as the media and daily communication. Depending on how positive is the attitude of individuals, the society is divided into four groups: actively tolerant, passively tolerant, ambivalent and intolerant. However, the sources of information upon which person's opinion is built, it is important to bear in mind his personal characteristics such as age, social status in this society, etc. Depending on to which extent these factors are changing, his attitude towards immigrants are changing too, for example when person is aging, he becomes more tolerant or *vice versa*.

For investigation of statistical indicators of these factors and their impact author uses the European Social Survey's poll results, which was conducted in 2012. Several European countries have participated in this survey, data of four countries was chosen: Norway, Finland, Sweden and Denmark. During the interview approximately 200 questions were asked, but for the investigation author have chosen only results of those questions, which

reflect respondents' attitude towards foreigners. In total it is six questions, all with closed answers, which means the first three questions have four offered answers, the rest of the questions have a scale of 0–10. Content of the questions concerns following aspects:

- 1) to what extent immigrants of the same race or ethnic group as most host country people should be allowed to live in the country,
- 2) to what extent immigrants of a different race or ethnic group as most host country people should be allowed to live in the country,
- 3)) to what extent immigrants from the poorer countries outside Europe should be allowed to live in the country,
- 4) do immigrants have a positive or negative impact on the country's economy,
- 5) whether immigrants will bring more benefit or harm the cultural life of the country,
- 6) whether the country as place of residence is affected positively or negatively by immigrants.

The preliminar analysis of data showed that the majority of respondents have chosen medium answers, sometimes answers slightly above average. In other words, few respondents have chosen in response either a completely positive or negative answers, but rather, they tended to choose more neutral position or slightly positive, if option of answers doesn't allow otherwise. Such a result is the same for all four countries. From these results, it is possible to make a preliminary finding that the majority of the population in Skandinavian countries are passively tolerant towards immigrants, which means they have a positive attitude, but do not support anti-discrimination policies or any other similar movements.

Second analysis is investigating whether the respondents' age, level of education and income are factors that impact answering questions or not. These factors were chosen precisely because previously conducted research on the same subject has been using the same factors as variables of their work, such as O. Demidova's and T. Paas' work, conducted in 2014, on the example of Estonia and Russia. Also, these factors are discussed in some theoretical sources, and their potential impact is described along with

the impact of media, stereotypes and other essential factors. In addition to these other factors such as a person's birthplace and belonging to ethnical minority in his country of residence were also taken into account.

Five hypothesis and regression model were built to examine the extent of impact level of education, income and age as variables, birth abroad and ethnic minority membership were put as fictitious variables (binary variables). The analysis was carried out on the basis of responses for each question broken down by country. In summary, the results of the analysis showed that there is a link between to the replies given to one or another question and selected factors, therefore, the hypotheses are proved. In all six of the analysis for each country the level of education is statistically significant more often, which gives the possibility to the conclusion that education affects the person's attitude towards immigrants more than any other factors. According to the first hypothesis, the more educated the person, the more tolerant he is. At the same time, statistical estimates of the variables show that a majority of this impact is very weak and alone it doesn't significantly affect the respondents answer. It can be assumed that another model and the analysis method will be able to identify, in combination with which other factors there is a stronger impact on the respondent's opinion of immigrants and their impact on society.

Results of this thesis are partly similar with O. Demidova's and T. Paas's work in the same field, according to which education, income and age of the person can explain his attitude towards immigrants, but in their work it was only in the case of Estonia. In this work, carried out analysis shows that it is insufficient impact if take into account only individual's level of education or income, the combination of all these factors has a significant impact on people's opinion. Thus, it is possible to predict one or another society's general attitude through its average education, age and income level. This knowledge would help countries define potential attitudes towards immigration, if it is not possible to carry out similar survey. This would make it possible to distribute more efficiently foreigners who came to live permanently in the regions, which would facilitate the country's integration policies and maintain the welfare of the society.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, _____Elliina Krutova_____,
(*autori nimi*)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Immigrantide suhtes hoiakuid selgitavad tegurid Skandinaavia riikide näitel“,

(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on _____Eve Parts_____,
(*juhendaja nimi*)

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **26.05.2015**